Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 227. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 31-го ЖОВТНЯ 1953. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, OCTOBER 31, 1953. No. 227. VOL. LXI.

В 700-ті РОКОВИНИ НАШОГО ЛЬВОВА

35-річчя Листопадового Зриву

Лев Ленкий

ПЕРЕКАЗ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЛЬВОВА

Хоч була провесна, день був немов улітку парний. Ми під'їздими до села Підмонастирець, як нараз почорніло небо, звіявся вітер, а потім люнула злива. Коні рванули з копита, та все одно сухі ми не доїхали. Я вгнався з конем під шопу найближчого господарства. За хвилину з'явилась господиня і запросила до хати „обсушитися". В хаті було чистенько; в печі, де звичайно печуть хліб, тріскотів огонь, пахло смерековим димом. А проте господиня виправдувалась, що нема ладу, бо чоловік зі сином на фронті, а вона сама на господарстві. Потім підійшла до печі, взяла пукастий глечик з гарячим молоком та попросила за скриню. В цю хвилину спровола відчинились двері. З-поза них визирнула кудлата голова з довжезною, сивою бородою.

— Можна?... — спитала.

— Можна, ходіть, погрітесь, а то розмокли, як потопельник!.. — засміялась господиня.

— Ой, погань, — сказав гість — спершу було гарно, тепер студінь узялась ще й крупами січе, як батогами. І він зразу підступив до печі та став розтирати руки від зимна, час-до-часу згребуючи обмоклу бороду закляклими пальцями:

— Нам то ще пів біди, але тим на фронті!.. Буде бій — артилерія встрілюється...

То ви, бачу, визнаєтеся? — завважив я.

— Ой, вони на всім визнаються, — пояснювала господиня — вони вчені! І до Єрусалиму їздили...

— Їздив, — притакнув гість тоді як наші Митрополит Андрей провадили паломництво...

— А скільки світа звиділи! — додала господиня.

— Звидів, та що з того? Всюди одна біда! Люди не поправді живуть. Бо як по правді жили б, то й війни не було б. На що вона здалася?..

— Ой, так, — зітхнула господиня — але, що зробите, як поляки кажуть, що по їх боці правда...

Гість подумав хвилину:

— В книжках все написано... А є, що й не написане. Сяк чи так правда по нашім боці: земля споконвіку наша і Львів заложив наш король Данило...

— Вони, як що скажуть, то святе! — притакнула господиня. — Їм уже по вісімдесятці, а не пізнати. Та ще при такій поневірці...

— Яка поневірка! — противився гість. — Що на повітрі сплю, що їм цибулю і часник?.. Від того здоров'я та сила.

Знадвору чути було гарматні постріли. Дрижали шибки у вікнах.

— Не дармує наша артилерія: — сказав гість. — Тільки трохи прояснилось, а вже дає себе чути. Знав Данило, де закласти місто. В самій середині краю; і тепер клопіт. Бо не візьмеш його, не позбудешся чирака на здоровім тілі...

Надворі стало випогоджуватись і через вікна зазирнуло сонце. Я допив молоко, закусив смачним разовим хлібом і вже хотів дякувати за гостину. Та господиня подала варені яйця, запрошуючи ще й гостя, щоб покріпився. Годі було відмовитись від товариства, і ми споживали разом дари Божі, а господиня підтримувала розмову. Але ця її ввічливість виявилась зайвою. Бо розбалакався гість, розсновуючи неписану історію про початки Львова:

„Довго шукав Данило — почав він — за місцем, деб то заложити нову столицю та не міг знайти. Аж раз вибрався зі своїм сином у наші сторони на лови. Тоді стріляли з луків, або соколів пускали на дику птицю. І от пустив він свого найлюбішого сокола на стадо лебедів та сам за ним пігнався. Їхав, їхав, аж приїхав над великі води. Крутиться з конем понад берег і ніяк на той бік перебратися. Води розливні, багнища недоступні. Вже й сокола з очей стратив. Але дивиться — кружляє під небом орел — білий, з-над моря. Покружляв і полетів туди, де й стадо лебедів. Задумався Данило, що йому робити. Та десь взялися рибалки і вони, підплили човном до берега й перевезли його з сином. А як перевозили, оповідали всячину: про багнища Полтви, що їх невсилу перебристи, про ліси й печери за водою, у яких скривалися люди перед татарами. Данило про все розпитував, а на відхіднім обдарував рибалок золотом і вони дивувались, хто він, бо не знали, що це король. Як же Данило висів із сином на берег, то пустилися у сторону стрімкого горища, бо там побачили дим. Та прийшовши до вогнища, не застали нікого. Тільки корови паслись на прогалині і від лісу неслись хлоп'ячі голоси. Це були пастушки, що незабаром надбігли. Один ніс сокола на буках... — „Таж то мій сокіл!" — сплеснув руками здивований король. Але як побачив, що сокіл змарганей та ще й покалічений, засмутився дуже і почав допитувати, що сталося. Пастушки оповіли, як то орел хижак вдарив на сокола, коли той приземлив був лебедя, і як Давид поцілив того хижака з лука. — „Котрий із вас Давид?" — спитав король, і один білявий пастушок підступив до короля, а король погласкав його по головці: „Спасибі тобі, що врятував сокола!" — сказав. — „А де той орел убитий?.." Давид показав рукою: „Он, лежить, як біла плахта, з розпростертими крилами.. Король пішов туди з сином, подивитись, і як прийшли, король підкинув хижака чоботом, а князь Лев став обзирати, де поцілений. — „Кращого стрільця не треба!" — сказав князь Лев по хвилині. І король теж не міг надивуватись: „Чий ти син, — питає — як звуть твого батька?" — „Батька вбили татари, — відповів Давид а я з мамою живу в рибацькій хатині, що над водою". — „А що ви робите?" — цікавився король. — Бідуємо"... — похопився Давид та засоромлено склонив голову. — „Не будете вже бідувати, — відповів король — я заберу тебе з собою, а про маму твою подбаю". Як це почув Давид, сльози станули йому в очах: жаль зробилось за мамою і за обома пастушками, що з ним пасли товар. І він сказав це королеві. Король потішив його, що зможе навідуватись у кожний час до мами та що обох пастушків теж забере. Потім вийшов король зі сином на скалу високу й, довгодовго роздивлялись довкруги, а як уже роздивились, король сказав:

„На тому місці збудую город твоього імени, Львів, і буде він славен по всі часи!"

(Закінчення на стор. 5-тій)

КОРОЛЬ ДАНИЛО — ЗАСНОВНИК ЛЬВОВА

„УКРАЇНСЬКА ПРОБЛЕМА — ВИРІШАЛЬНА В НАШИХ ЧАСАХ"

АМЕРИКАНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ ТВЕРДИТЬ, ЩО „УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ ВЖЕ НЕ МОЖНА ІҐНОРУВАТИ БЕЗКАРНО"

„Звичайне нехтування української проблеми виникає з поширеної опінії, що хоч українці безсумнівно творять державу, одначе їхній розвиток в повну й зрілу державність перебуває ще тільки в своєму першому початку і що українська державність лежить більше в літературній ідеї, ніж в політичній дійсності. Основним пунктом є те, що розвиток української державности поступив дуже швидко впродовж останніх 40 років. З часом українська проблема ставатиме щораз важливішою... Вже довше не можна безкарно іґнорувати української проблеми, яка — в такій чи іншій спосіб — заповідається стати вирішальною справою нашого часу". До такого висновку приходить в журналі „Юнайтед Стейтс Комбат Форсес Джорзел" С. Т. Поссоні, пишучи рецензію на видану старанням і коштом Українського Народного Союзу книжку проф. Кларенса Меннінґа „Україна під Совєтами". Рецензент називає цю книжку „знаменитою і стислою історією України між роками 1917-1950" і каже, що „її повинен прочитати кожний студент сучасної Східньої Европи". „Найновіша історія України — пише він — є незнаною землею" для більшости з нас. І коли досі завжди було під рукою виправдання, що дуже тяжко дістати факти, професор Меннінг заповнив тепер прогалину в нашій літературі: його книжку треба вважати стандартною працею, яка вперше дає американському читачеві основне знання про сучасне українське життя". Ствердивши в наведеній вже цитаті рішальність української проблеми в світі, рецензент пише: „Книжка описує в подробицях комуністичну політику, яка офіційно захищає і стримує національно - культурне життя і яка нібито підтримує національну незалежність... Але фактично московські комуністи від самого початку робили всі зусилля, щоб підважити і знищити українську національність. Навіть найбільш вироблені знавці совєтських підступів і тактики натрапляють на описану в цій книжці зброю, про яку вони ніколи не чули: словник. Вірте, або не вірте, але вони ведуть політику, скеровану на розбиття української мови знутра. Це розбиття довершене виданням словників, які виключають українські терміни, вставляючи на їх місце російські, зокрема в технічній галузі. Офіціяльною тезою є, що „тільки завдяки російській мові, українська мова має можливість відповісти вимогам соціялістичного будівництва". Метою того є насильно умертвити українську мову і змусити українців визнати, що єдино тільки російська мова може рости й розвиватись..."

Висловивши деякі критичні завваги щодо сили циферних арґументів проф. Меннінґа, автор рецензії твердить: „Студія проф. Меннінґа оперта на серії глибоких студій, приготованих групою вчених з-поміж українських скитальців. Це одне з перших намагань мудро використати тих людей. Це теж є доказом, яку велику вартість можуть мати скитальські вчені для справи вільного світу, якщо б тільки їм була дана можливість продукувати в ділянках їхнього знання та їхнього заінтересування. Як би не було, при відсутності документальних матеріялів, особисті переживання і досвід є одним з небагатьох джерел, які стоять нам до розпорядження і на підставі яких ми можемо студіювати події за залізною заслоною" — кінчить свої міркування рецензент.

Дякуємо...

Сьогоднішнє подвійне число „Свободи" присвячене 700-тим роковинам заснування Львова та 35-тим роковинам Листопадового Зриву. Редакція висловлює вдячність усім тим ВШ. Авторам за надіслані матеріяли й зокрема В-ву „Червона Калина" в Ню Йорку за чемностевий дозвіл використати кліші з виданої ним книги „Наш Львів".

Остап Тарнавський

ЛИСТОПАД У ЛЬВОВІ

Листопад, мов спомин про весну ґудову:
багровіє листя, наґе цвіт, цвіте
і радіє серце — оживає знову,
оживає в серці щастя молоде.

Опадало листя із дерев крислатих,
відходили хлопці з сміхом на устах:
— Не сумуй за сином, не журися мати!
Повернувся в славі, ґи у полі ляг?

Ах, ти любе місто, що цвіло в ту осінь,
що в цю славну пору зустріло весну.
У тобі ця слава ще живе і досі,
ще і досі мрієш про весну ясну.

Так іти б, як раніше. І хай вітер стелить
малинові мрії по цілім краю.
І ховати ніжно в пазусі шинелі
свій запал нестримний і любов свою.

Так іти б! Ось знову рум'яніє листя
і на юних лицях рум'яніє пал.
Та далекий спомин, що ще не розприсся,
наґе біль, у серце глибоко запав.

Старовинне місто зацвіло багрово —
ґервінню палає гнів наш і любов.
Листопад, мов спомин про весну ґудову,
що прийде ізнову, що засяє знов.

В РОКОВИНИ ЛЬВОВА

Звернення Українського Конґресового Комітету Америки

Загальнонаціональні, одностайні політичні виступи нашої спільноти у З'єдинених Державах Америки в цьому році, що виявилися у прилюдних маніфестаціях, збірних походах, урочистих академіях, поєднували в собі глибокі переживання минулого, хвилюючі передумування теперішнього й поважні призадумування над майбутнім рідного народу.

Ми глибоко переживали події недавнього минулого, бо між нами багато — багато тих, що були учасниками й свідками великих подій.

Ми хвилюючо передумували теперішнє, бо турбуємося долею рідного народу.

Ми поважно призадумувалися над майбутнім нашого народу, бо у всіх нас, що тут, — єдине бажання й єдине прагнення: допомогти українському народові.

Ми відзначували світлу дату 22 січня 1918 року, Проголошення Четвертого Універсалу Української Центральної Ради, проголошення віднови Незалежности Держави Українського Народу, Незалежности Української Народної Республіки. Переживали в спогадах цю радісну подію, апелювали до вільного світу допомогти нашому народові в його боротьбі за свою, справжню, українську національну державу, маніфестували нашу віру в перемогу українського народу.

Ми пригадали вільному світові страхіття, що його переживав наш нарід двадцять років тому: великий голод в Україні. Ми сумували мученицькою смертю мільйонів українців, що їх знищив окупант нашої Рідної Землі. Але одночасно бадьорилися вірою в незнищимість української нації.

У цих виявах наших почувань, у цьому поєднанні радости й смутку, жалю й віри, ми маніфестували наше єднання з радощами й болями Батьківщини, тісне духове єднання з рідним народом. Маніфестували поєднання нашої особистої долі, долі всієї нашої спільноти тут — з долею українського народу там.

У цьому листопаді — знову відзначуємо тут важливі події. Події в давньому й недавньому минулому українського народу.

Відзначуємо РОКОВИНИ ЛЬВОВА.

Подвійні вони, ці Роковини Столиці Галицької Землі:

700-ліття існування Княжого Города й 35-ліття тієї історичної дати Першого Листопадового Дня 1918 року, коли це старовинне українське місто стало знову столицею знову державної Західньої Української Землі, столицею Західньої Української Народної Республіки.

Коли сімсот років тому волею народу тієї західньої частини корінної Української Землі й її Володаря Данила селища захисної кітловини над Полтвою стали Містом Льва, воно мало бути бастіоном оборони цієї Землі перед зазіханнями усіх, що намагалися покорити й поневолити український нарід. Було воно цим бастіоном завжди, за весь час свого сімсотлітнього існування: недовгий час — збройним власної держави, довгі століття — релігійним, культурним і національним усього українського народу.

Упродовж цих довгих віків мужньо витримувало всі нещадні удари, гордо репрезентувало український характер тієї частини Української Землі, непохитно вело її на шляху до Великої Ідеї: Віднови власної Державности.

У роках найглибшого смутку Великої Української Землі, коли нарід її терпів у ярмі окупанта й не міг промовити до світу — Воно, це Місто Льва, голосно говорило всьому світові від усього українського народу.

Перший Листопадовий День 1918 року вернув Княжому Городові Його історичне право: Львів став Столицею Західньої Української Народної Республіки.

Великі, важливі події минулого, давніх і недавніх років, Західньої Української Землі.

Історичні події.

Ці дві, історичні, події, мають — у пов'язанні з теперішнім станом на Українських Землях, з теперішньою ситуацією в світі та з перспективами, може й недалекого вже майбутнього — особливу вимову для цілости української справи.

Тому й важливість їхня тепер — особлива.

Відзначуючи Роковини їх тут, на цій Вільній Землі, наша українська національна громада у З'єдинених Державах Америки, виступає і промовляє перед Народом і Урядом цієї Країни й перед цілим вільним світом мовою й від імени тих, що саме тридцять п'ять років тому, на історичній Конституанті у Львові, історичному українському Княжому Городі, проголосили врочисто світові бажання, стремління, волю й постанову українського народу, автохтона й господаря Західньої Української Землі.

І пригадуємо світові цю постанову, що її здійснив український нарід в історичному Першому Листопадовому Дні 1918 Року.

Саме в цьому вага, зміст і мета нашого цьогорічного листопадового виступу тут.

Виступимо всі спільно! Виступимо одностайно!

Український Конґресовий Комітет вітає всіх Українців, Американців українського роду в З'єдинених Державах Америки й Український Нарід на Рідних Землях у РОКОВИНИ ЛЬВОВА!

УКРАЇНСЬКИЙ КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ АМЕРИКИ

Ню Йорк, місяця жовтня 1953 року.

Микола Кокольський

У ВЕЛИКІ РОКОВИНИ

Не можна покласти тривкої [будови
без цементу крови і сліз

Ромен Роллян

Листопадові Роковини — це святкування великих днів зриву нації, днів воскресення присипаної попелом століть ідеї української державности, днів боротьби за здійснення тієї ідеї. І згадуємо ті дні великого, творчого чину і геройської посвяти з великим підйомом духа, та складаємо торжественну присягу іти слідами Тих, що стали на прю без страху і зневіри, що життя своє поклали за друзів своїх. Поклали життя за нас, за долю майбутніх поколінь.

Великі ідеї вимагають великої натуги, великої посвяти і великих жертв. І українська земля мусіла зложити ту жертву за свою ідею.

На жаль, зложила її покищо тільки за право на свою суверенність. Хоч важко жилося нашому народові під чужою окупацією, то все ж таки ворогові не вдалося знищити духа нашого народу. І прийшла хвиля великого зриву. Прийшла, як подих революції, роздмухала іскру і враз спалахнула душа нації, та зірвалася могутньою стихією до лету. Недавній гречкосій, відмежований від сусіда високим парканом, почув нараз могутній зов крови, підняв голову вгору і побачив свою рідну матір, свою Україну у сяйві авреолі. Побачив і перекував леміш на шаблю. І не стало ні меж, ні парканів, ні „хати з краю", ні „ми й вони", а були тільки діти однієї землі, що йшли волю для неї добувати. Їхні страждання, кров і сльози залили міцним цементом тріщини в оборонних мурах духа нації та воскресили могутню братню любов, сильнішу від самої смерти. І тоді сини спокутували провини батьків.

Всяка боротьба вимагає двох рушійних сил, духової і матеріяльної. Духова сила — це ідея, що запалює серця і сталить волю, та веде людину на важкі змагання, на страждання і смерть. Її гасло — старе, козацьке: „Добути, або дома не бути!" А друга, не менше важна сила, це матеріяльні надбання нації, які дають в руки боєвика матеріяльну зброю. То залізо на полі бою, то стрілецький одяг, стрілецький хліб, то лікарська опіка. Вислід боротьби залежить, у великій мірі, від наснаження тих обох сил, що себе ніяк не можуть заступити. Матеріяльна сила не заступить ідеї, і навпаки. І чим більша розбіжність між ними, тим більше жертв подає і тим менша можливість переможно закінчити боротьбу.

І ця стихійна ідея боротьби повела українського стрільця старим, козацьким шляхом, і змусила його вибрати другу можливість благородного козацького гасла „дома не бути!" Обідрана загрібущою, чужинецькою рукою Україна не мала матеріяльної сили і за цю недостачу мусіла заплатити ціною крови своїх дітей.

Криваві змагання на галицьких полях не принесли сподіваної волі. Прийшлося звивати бойові лінії. Тільки не бойові прапори! Невдачі не згасили бойового духа, тільки скріпили його. Ідея волі повела синів Галицької волости на схід, колишніми слідами залізних полків Ярослава Осмомисла. І так листопадовий зрив став одною з найславніших дій великої української драми, що триває досьогодні.

Співається в стрілецькій пісні того часу про те, що Галицька земля стратила сорок тисяч цвіту. Та ці слова пісні — це поетичний вислів її автора. Ми й досьогодні не знаємо, скільки того цвіту зів'яло, бо стрілецькі могили розсипані по всьому світі. Вони вростають в землю, а разом з ними бліднуть і затираються в пам'яті ясні дні нашого минулого. Та ми не сміємо забувати про них. Бо з минулого виростає сучасне, а сучасне — це джерело майбутнього. Про цю велику правду говорить нам кожне село Західньої Европи своїми символічними могилками з іменами поляглих на полі бою. Пригадують її пропам'ятні таблиці на вулицях міст. Те саме бачимо і тут в Америці. А ми не спромоглися ні на символічні могилки, ні на таблиці, ні навіть на скромний список — пом'яник поляглих, що промовляв би до поколінь голосною мовою чину. Уміємо вмирати в боротьбі за волю, але не вміємо зберігати слідів нашої слави.

Листопадові роковини це спомин світлих днів. Не згадуймо про дрібні непорозуміння і невдачі. Бо всюди, де родиться нове життя, там здійснюється Господнє слово про муки народження. Пам'ятаймо, що про вислід боротьби рішає не тільки сучасне нації, але й її минуле. А в недавні листопадові дні лягло стільки шляхетного змагання і стільки благородної посвяти, що в їх світлі зникають усі тіні. Нехай це світло роз'яснює наші хмурі дні та розганяє темряву зневіри. Нехай листопадовий чин підносить нашого духа на ці висоти, куди злітали ті, що боролися і вмирали за Велику Ідею. Запалюймо тією ідеєю серця наших дітей. Нехай ця ідея гасить палкі пристрасті і стирає непорозуміння, а на їх місце засіває шляхетне братолюбіє, що буде єднати серця всіх у поході до Великої Мети.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДВІ РІЧНИЦІ ЛЬВОВА

зом дві річниці свого славного Львова: 700-річчя заснування його королем Данилом та 35-річчя Листопадового Зриву. Про одну й другу історичну подію існує велика література, українська і чужа, бо й Львів, завжди український, часто й довго перебував в чужих руках. Під чужим пануванням є він і сьогодні ,але це в нічому не змінює факту, що він — український і що він Україні завжди вірний. Це доказують і потверджують події, роковини яких згадуємо.

Після другої світової війни, коли червоний прапор московського імперіялізму завис не тільки над Києвом, але й над Львовом, і над Варшавою, і над столицями багатьох інших країн, коли всі територіяльні суперечки між поодинокими народами розв'язано їхньою суцільною неволею, — почулися, без сумніву, тверезі голоси, щоб тих суперечок не висувати тепер, віддаючи всі сили, всю увагу й енергію проблемі визволення. Не бракувало таких голосів і щодо Львова, як з польського, так і з українського боку. Роковини Львова, 700-річчя його заснуваня й 35-річчя потвердження його українськости, дають нагоду торкнутись і тієї проблеми.

Немає сумніву, що пропозиції перемир'я в спірних територіяльних справах між самими поневоленими народами виглядають в очах вільного світу досить парадоксально, хоч воно цілком зрозуміле, як брати до уваги територіяльні почування й сантименти народів. Згода на те, щоб відложити територіяльні дискусії на „після визволення", становить вже певний компроміс, або тло до відповідного компромісу. Черговим кроком в тому напрямку є модна тепер „інтернаціоналізація" спірної території, на взір колись Данціґу, а тепер Трієсту чи Саарщини.

Все це є позитивні явища, бо вони виказують те, що можна б назвати доброю волею між народами і що є першою передумовою мирного полагодження спорів і вдержання миру. Але це в жадному разі не може відноситися до Львова. Українці можуть і повинні „компромісувати" з поляками в справах поведення кордону між їхніми етнографічними землями, коли мова про саму прикордонну смугу та одне чи друге прикордонне село з невиразним етнографічним положеням. Але Львів? Це ж не прикордонна смуга, це не Данціґ, Трієст чи Саарщина. Львів — це столиця, положена в самому серці Західньої України, у віддаленні понад 200 кілометрів від польсько-українського етнографічного кордону. Львів, як і Київ — це столиця Української Княжої Держави і він же столиця Західньо-Української Народної Республіки в 1918 р., з'єдиненої рік пізніше „однині воєдино" з наддніпрянською Українською Народною Республікою в одну суверенну й Соборну Українську Державу українського народу. Немає жадного сумніву й не може бути жадного компромісу щодо Львова: він був і залишиться український, і цього факту не можуть змінити жадні довші чи коротші його окупації. З цих фактів мусить здати собі справу весь вільний світ та відповідальні за його долю.

В половині цього року вийшов у В-ві „Червона Калина" в Ню Йорку ювілейний збірник „Наш Львів", присвячений 700-літнім роковинам Львова, які формально встановлено на 1952 рік. В цьому збірнику вміщено багато матеріялів про заснування й розвиток Львова та про його величезну ролю в українській історії. В передмові до того збірника д-р М. Шлемкевич говорить про два обличчя Львова: дійсне українське, оточене любов'ю та найшляхетнішими й найглибшими почуваннями всього українського народу, і ворожо-окупаційне, яке українці з глибини душі ненавидять. За 700-літню історію Львова пролито багато української крови в обороні Львова, як і крови сусідів та напасників, що простягали до українського Львова свою імперіялістичну руку. Бо Львів і Київ — це серце України. Хто хоче захопити Львів або Київ, той хоче розірвати те серце, щоб в той спосіб вбити Україну. Багато разів уже пробували розривати те серці, але воно завжди, при першій нагоді, оживало й сміялось знову, як ожило й засміялось 1-го листопада 1918-го року та 22-го січня 1919-го року. Немає української душі в світі, яка не змагала б до того, щоб воно ожило й засміялось знову. Свідомість цього в роковини Львова й Листопадового Зриву хай скріпить нашу віру і пожвавить нашу працю для досягнення тієї мети.

За дві години — відплата Совєтам за напад

Викрадення совєтськими шпигунами атомової таємниці З'єдинених Держав і так само за вкраденими зразками — випродукування в Совєтах водневої бомби, законтуалізувало знову в американських часописах питання оборонних засобів Америки. У міркуваннях на цю тему фахові американські статті звертають увагу на засадничо нову тактику, що її виготовили сучасні керівники американської збройної сили: спирати оборону Америки і всього Заходу проти совєтської аґресії далі на атомову бомбу, як офензивний засіб. Себто — не думати про ніякі „лінії Мажіно", які могли б охоронити европейський Захід і Америку проти несподіваного наскоку ворога з повітря, а відібрати ворогові всяку охоту до такого наскоку, переконавши його станом власної сили, що збройний виступ проти Америки рівнозначний із його самоґубством. І тому, йдучи лінією цих міркувань, американські військові кола не затають своєї щораз більшої сили і, зокрема, своїх приготувань, як скористатися з атомових бомб для відплати ворогові зараз же після його нападу на ЗДА.

Отож уся, на такій тактиці побудована оборона Америки спочиває в руках заледве кількох тисяч людей. Вони тримають в своїх руках долю 160-ти мільйонів американців і сотень мільйонів мешканців некомуністичного світу, з детально виготовленими плянами, як знищити ворога, що зважиться заатакувати вільний світ. Ці пляни спираються в першу чергу на далекопростірних літаках, які мають швидкість 600 миль на годину, і щораз густішу сітку американських летунських баз, розташованих у всьому світі довкола Совєтського Союзу. На випадок атаки — контратака може розпочатися буквально за дві години. Ця контратака, переведена тільки 25 новітніми бомбардувальниками, що вестимуть атомові бомби, може завдати Совєтам більшої руїни, як завдали її Німеччині у другій світовій війні всі американські бомбардувальники впродовж кількох тижнів. За кілька тижнів американське летунство й нова американська зброя можуть завдати ворогові більше шкоди, як завдало все альянтське летунство в другій світовій війні за чотири роки.

Це — не пусті слова самохвальби, а ствердження на основі точно виготовлених плянів: Американські летунські бази є на Алясці, в Англії, Туреччині, у Північній Африці й Ґренляндії, в Савдівській Арабії, Окінаві і Ґуямі, в Західній Німеччині й Еспанії. Ця сітка летунських баз, всупереч совєтським протестам — щораз згущується. Відстань деяких з тих баз до Москви становить лише 800-1,400 миль. Але 1,400 миль — це дві з половиною години лету американського бомбардувальника. Американських баз є така велика сила, що коли б навіть Совєти хотіли знищити їх на самому початку війни в такий спосіб, як це японці зробили з сконцентрованою американською воєнною фльотою в Перл Гарборі, то й тоді досить буде тільки частини американських баз і тільки частини їх літаків, щоб завдати ворогові смертельного удару.

Американська техніка глибоко вдосконалила вже наповнювання збірників бомбардувальників із „летючих цистерн", у повітрі. Це ще більше скоротило у практиці віддаль совєтських центрів від американських летунських баз і облегшило американським літакам можливість досягти у безупинному леті визначеної цілі й вертатися до своєї бази. Детальність американського воєнного плянування полягає в тому, що не тільки кожне летунське з'єднання, але й кожний літак та кожний летун мають вже нині точно визначені обов'язки на випадок вибуху війни, при чому береться під увагу найрізнородніші можливості в майбутній ситуації. Понад 1,000 літаків завжди напоготові на кожний алярм. Сюди належать бомбардувальники Б-36, Б-47, Б-29 і Б-50, але й також Ф-84 для коротших віддалей. Разом із бомбардувальниками у стані поготівля перебувають також розвідувальні, ловецькі і технічні літаки. Детально обраховано, скільки літаків і скільки атомових бомб потрібно для знищення кожного з існуючих в Совєтському Союзі промислових осередків. Зроблено це за найточнішими картами совєтського воєнного промислу, при чому розміщення совєтського промислу і характер окремих промислових центрів — давно вже перестали бути таємницею для американців. Атомова бомба приносить повне знищення у промірі 1-2 милі від центру вибуху. Три або чотири такі бомби всилі знищити кожне совєтське промислове місто. Воднева бомба має промір знищення 10 миль від центру вибуху.

Керівником всієї плянувальної роботи американського летунства, наставленого на тотальне знищення совєтського воєнного промислу атомовими бомбардувальниками, є генерал Куртіс ЛеМей, командувач стратеґічних летунських з'єднань. Це той військовик, що зорганізував і перевів постачання Берліну летунством, коли большевики перерізали його суходільні шляхи. Ген ЛеМей керував також першим великим летунським рейдом проти Японії і летів попереду в першій великій американській атаці на Німеччину. Він старший від усіх старшин і вояків підлеглих йому летунських залог. Пересічний вік старшин — 35 років, а пересічний вік рядових летунів 26 років. Кожний пілот, що належить до алярмових з'єднань, мусить мати за собою досвід найменше 4,000 годин лету. Вправи цих з'єднань переводиться безупинно, так само, як безупинно йде технічне поліпшування летунства. Кількість літаків американського летунства від часу вибуху корейської війни потроїлась. На 30 червня 1954 року мають бути готові 43 „крила" (одно крило — від 35 до 70 літаків), а передбачається мати їх 57. Ця могутня збройна летунська сила стоїть своїм вивінуванням, озброєнням і — що найважніше — мораллю та вишколом вище від усіх існуючих у світі летунських частин.

Якщо Совєти здають собі справу з цього, то вони довго-довго будуть надумуватись, чи варто викликати нову війну. Коли ж вони, злеґковаживши американців і поклавшись на те, що самі мають атомову й водневу бомби, спробують зламати американський потенціял та американський воєнний дух летунським наскоком на Америку, то спричинять мільйони жертв, але й собі підпишуть невідхильний засуд смерти.

I. Світ

Туркестан в очах американця

Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Г. Е. Сейлсбері відвідав ряд місцевостей в Туркестані та Казахстані і свої враження видрукував у часописі, якого є постійним представником у Москві. Очевидно що всі ці матеріяли пройшли совєтську цензуру, і все, що не відповідало Кремлеві, з них викреслено.

„Ню Йорк Таймс" з 20 вересня в редакційній статті пише, що в Совєтському Союзі „всі кореспонденції мусять переходити цензуру й виказують таким чином „позитивні аспекти" совєтської сцени, коли „неґативні" аспекти зведені до дрібничок або зовсім викреслені. В цій статті також підкреслюється, що Центральна Азія є московською колонією і що її народи експлюатуються, як колоніяльні народи . . . Москалі й українці з Европейської Росії наслані до Центральної Азії в значній кількості.. Ці представники европейських народів є, мовляв, правдивими правителями цієї традиційно мусульманської землі. Казахи, узбеки, киргизи та ін. фактично є другорядними громадянами, дискримінованими в дійсності . . . „Буржуазний націоналізм" підносить свою голову на протязі останніх декад, приносячи одну чистку за другою . . . бо Москва знає, як колоніяльна система зненавиджена в Центральній Азії, і боїться цього прагнення до свободи".

В останньому часі „Ню Йорк Таймс" все більше починає розуміти різницю між москалями та поневоленими ними народами, але все ще бракує його поглядам у цій справі ясности думки й правдивости в усіх трактованих такого роду питаннях. Адже українці не є в Туркестані чи Казахстані правителями азійських народів. Вони теж є поневолені. Які ж то з них правителі, коли вони також перебувають під пресом русифікації та денаціоналізації і засилаються туди тому, що не мають права бути українцями в Україні.

З якой влучністю і спостережливістю підкреслює прагнення українців до волі й незалежности звідомлення пані Места, був. американської амбасадорки у Люксембурзі з її подорожей по Україні! Шкода, що не побувала вона в Азії, може б ми довідалися більше про своїх людей там.

З дев'яти листів, що їх вмістив у „Ню Йорк Таймсі" п. Сейлсбері можна зачерпнути масу матеріялів про тамошні справи, хоч всі вони змочені рожевою водичкою і мають на собі сліди праці цензора. Зокрема, це виявляється в описах Караґанди та її копалень. До цієї статті редакція робить нотатку, що в цих околицях були концентраційні табори засланців, а під час війни в них перебували воєнནополонені. Редакція не знає тільки, чи то все є тепер, бо не має на це відомостей.

В одній кореспонденції описується подорож до міста Фрунзе з Альма-Ати автобусом, який за словами кореспондента виглядав як дерев'яна скриня, з усіма вигодами, що їх може скриня дати для подорожування. Згадується про Турксиб, залізницю, що її почато будовою не в 1929 р. як твердять большевики, а задовго до того, ще в роках 1917-1920 рр.

В описі Ташкенту сказано, що це місто є централею совєтської пропаґанди на Азію, що там азійські народи можуть бачити на власні очі, що дає їм совєтська політика та культура. Автор згадує, що в контрасті до старого міста з його стародавніми будівлями та тіснотою, є нова частина міста з шестиповерховими будинками, парками та ін., але не згадує, скільки там людей живе і хто саме живе?. Мабуть, живуть правителі-москалі, але не тубільці . . . Автор підкреслює, що всі ці „позитивні сторони ташкентського життя не можна приймати як совєтську пропаґанду, а як правдивий успіх Кремля!" Ми ніяк не погоджуємось з таким авторовим твердженням.

Цікаво, що під час подорожі літаком до Узбекістану пасажирам дається „Правду" та „Известия", а не місцеві часописи, з яких можна було б вичитати про місцеві справи. З пропаґандивних мотивів показали йому в узбецькому театрі виставу „Ромео та Джульєту". В склепах ті самі товари, що й в Москві, такі самі дерев'яні забавки — „рошенматушки". Отже навіть забавки російські! У старовинних школах - мадраш, замість Корану, вчать узбеків московського мистецтва.

Описує кореспондент також жидівську громаду в Бухарі „певна частина якої прибула з України і творить помітну частину вуличного натовпу". Зазначає, що бувший емір бухарський був найжорстокішим і найпримітивнішим правителем у світі, і що його, очевидно, не можна й порівнювати з сучасними володарями цієї країни — москалями. Який би там не був примітивний емір бухарський, але він не забороняв подорожувати по Бухарі до І-ої світової війни. Не мало є в московській та англійських мовах описів подорожей по цій країні. Далі кореспондент зазначає, що в Бухарі існує мошея — „релігійна академія", — отже, мовляв, є тут свобода релігії! А що совєти зробили з релігії засіб комуністичної пропаґанди, очевидно, про це не доводиться говорити . . . Наприкінці читаємо, що в мошеї вчаться тільки особи середнього та старшого віку, а молоді немає, значить в совєтській країні молодь не потребує релігії?

В іншому листі Сейлсбері, вдаючись в історію Бухари, пише, що колись тут злочинців за кару скидали з високого муру. Але він не згадує, що тепер, згідно з модерною совєтською технікою, людям просто пускають кулю в голову десь в сутеринах, а не прилюдно. І, звичайно, не згадує, як боролося населення цієї й сусідніх країн за свою волю проти московських брутальних завойовників; як у 1916 р. ген. Куропаткін криваво придушував повстання узбеків, а в часи громадянської війни 1918-20 рр. московські большевики розстрілювали басмачів-повстанців тисячами, разом з дітьми й жінками.

Лист з дня 29 вересня — найбільш пропаґандивний. Це є опис „зразкового" міста Сталінабаду, таджицької столиці. Як виходить з опису, воно також інтенсивно обмосковлюється, і вже сьогодні виглядає, як маленька Москва.

У листі з Ферґани згадується, що саме місто було засноване москалями в 1876 р. після завоювання ними цієї країни. Ні одного слова про українські колонії, хоч там мали б жити тисячі наших селян, якщо їх не вигнали ще далі в пустиню. Автор замовчує про жорстоку війну, яку вели москалі там в 1865 р., приборкуючи місцеве населення. Відомо, що Росія повсякчас провокувала війни між різними народами Туркестану, підбурювала їх і проти Китаю, що номінально володів Туркестаном. Коли хан Бухари пішов війною на Таш-

(Закінчення на стор. 6)

СЛОВО ДО ЗЕМЛЯКІВ

Від Представництва Виконного Органу Української Національної Ради у ЗДА

Ви, Дорогі Земляки у З'єдинених Державах Америки, маєте високу честь: організованою громадою у цій Вільній Країні репрезентувати усю українську національну спільноту Рідної Землі.

Ви вільно й голосно говорите тут те, чого не може говорити наш нарід там.

У цьому році Ви відзначували прилюдно й урочисто роковини двох подій з нашого недавнього минулого: роковини дуже радісної й роковини дуже сумної події.

Багато, дуже багато вчинили Ви цим відзначенням для української справи.

Цьогорічний Листопад дає Вам, Дорогі Земляки, особливо високу честь — знову відзначити дві світлі, радісні події, з нашого дуже давнього, з нашого недавнього минулого:

ВЕЛИКІ РОКОВИНИ ЛЬВОВА.

Відзначити 700-ліття існування нашого Славного Львова й Роковини історичної події, коли Він, 35 років тому, у Листопаді 1918 року, знову став столицею знову Державної Західньої Української Землі.

У житті кожного народу — роля міст, особливо ж столичних, важлива.

Така ж вона й нашого міста для західньої частини Української Землі. В кожному відношенні: національному, культурному, політичному.

Коли глянемо на ці 700 років українського Львова, бачимо — від його початку аж до теперішніх днів — те тісне пов'язання долі західніх українців з цим нашим містом.

Довгий, історичний шлях Львова позначений етапами, що відбивають мінливу долю Західньої Української Землі.

Роковини цього нашого, українського Львова — мають тепер особливо актуальну вагу.

Осінь 1918 року на Західній Українській Землі.

Настала вона тоді, коли Східня Українська Земля жила вже своїм незалежним, державним життям. Настала вона, як вислід тодішнього положення в Европі.

Західні українці зустріли її підготовано.

Листопад 1918 року у Львові і в Західній Україні був сумою тієї підготови.

Це не був зрив, це не була революція, це не було захоплення влади.

Це нарід український здійснював і на своїй Землі великий клич великого президента цієї країни Вудрова Вилсона: право кожного народу самому вирішувати на своїй землі свою долю.

Це прадавній господар тієї частини Української Землі вертався до своїх історичних прав.

Конституантою своєю вже 18 і 19 жовтня 1918 року, що радила тоді у тому ж нашому, українському Львові, виразно й голосно наш нарід промовив світові, що прийшла пора, коли він, законний господар тієї Землі, перебирає у свої руки повне володіння нею.

Збройна сила українського народу, що на світанку 1 Листопадового Дня 1918 року змінила чужу збройну силу у Львові — виконувала волю вже своєї, законної української влади.

У цьому зміст Великої Події Листопада 1918 Року.

* * *

700-ліття нашого Львова.
Українського Львова.
35-ліття відднови Державности нашої Землі.
Української Землі.
Дві великі події.

Відзначуєте їх тут, у З'єдинених Державах Америки, в цьому Листопаді, врочисто і прилюдно Ви, Дорогі Земляки.

Нехай і це відзначування принесе від Вас чергову користь справі визволення українського народу.

Щирий привіт Вам, Дорогі Земляки у З'єдинених Державах Америки, від Української Національної Ради!

Привіт у Великі Роковини Українського Львова!

ПРЕДСТАВНИЦТВО ВИКОННОГО ОРГАНУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ
у З. Д. А.:
Д-р Степан Витвицький
Заступник Голови й Керівник Ресорту Закордонних
Справ В. О. Української Національної Ради.

Ню Йорк, у жовтні 1953 року.

Степан Женецький

ЗА ЧУЖІ ІНТЕРЕСИ

(Спомини з польсько-німецької війни)

(5)

Аж оце високо над нами появився літак. Він надлетів з тої сторони, звідки прийшли німці, і тільки з того ми пізнали, що це німецький, бо знаків на ньому не можна було доглянути голим оком. Літак кружляв над містом і мабуть був би собі спокійно відлетів, не спостерігши ніякого руху на другому березі ріки, коли нагло капраль з нашого відділу почав на нього стріляти.

Поки почну розказувати про дальший хід подій, мушу зупинитися на хвилину і сказати пару слів про цього капраля. Отже це молодий хлопець з „юнакуф", який пішов до війська добровільцем, ще майже малолітнім. Він вдавав дуже відважного, нібито не боявся німців, але так довго, доки їх не бачив. Коли ж побачив їх, то тратив відвагу і так само тікав, як і всі інші. Про цього то капраля пішла слава в полку, як про найкращого в цілій Польщі зістрілювача літаків. Як і звідки пішла ця слава, де він міг цього доказати, чи навчитися — важко було довідатися. Досить, що цей найкращий зістрілювач літаків, який мав, мабуть, теж подібну думку про себе самого, почав стріляти до літака з кулемета.. Розуміється, що решта вояків відділу пішли за його прикладом і почали стріляти до літака з крісів. Я також був націлився своїм крісом до літака, але чи не так заклав амуніцію, чи замок був зіпсувався — досить, що він не вистрілив. Це й була одинока моя нагода, де я міг віддати стріл в обороні Польщі, але й тут, від незалежних, як то кажуть, від мене причин, не зробив цього. Більше я не мав нагоди стріляти і так таки й не віддав за цілий час мого перебування на війні, ні одного стрілу за польського займанця.

Літак ще трошки покружляв над нами і відлетів. Це був німецький розвідувач, який мав ствердити, чи в місті є польські війська, та де вони розташовані. Він відлетів і незабаром те місце, де були становища нашого відділу, обстрілювала німецька артилерія. Мушу признати, що вогонь німецької артилерії був цільний. Без встрілювання, перший її вистріл впав просто на те подвір'я, де находився наш скоростріл. За першим стрільном пішло друге, третє, десяте, і так почалося густе обстрілювання нашого становища, що тривало без перерви аж до кінця нашого перебування в Новому Санчі. Німецька артилерія засіяла стрілами ціле подвір'я, де ми находилися, набої розривалися по боках нашого рова, вириваючи глибокі ями та викидаючи гори землі кругом нас. На мене поділав цей перший вогонь, оце „воєнне хрищення", якось трохи дивно.. Не знаю, чи тому, що я був втомлений і виголоджений та невиспаний, — досить що цю стрілянину я прийняв досить байдуже. Не хочу тим хвалитися, що я, мовляв, був дуже відважний і нічого собі не робив з обстрілу артилерії. Відома річ, що кожен вояк, коли перший раз опиниться під обстрілом почуває себе ніяково, тобто боїться. Таке саме було й зі мною. Пригадую собі, що коли я під час відбування військової повинности був на маневрах і там зайшла така ситуація, що на наш відділ вдарив несподівано ворог — то хоч я знав, що це тільки маневри і що ворог стріляє сліпими кулями, — то мене опанував більший страх, як тепер, коли німецька артилерія била справжніми, гострими набоями. Я здавав собі справу, що це вже справжня війна, але все це переходило через мою свідомість, якби через якусь заслону, яка зменшувала відчуття небезпеки.

Так з годину наш відділ сидів тихо під вогнем артилерії. Ми позалазили у рів, не ворушачись і не виглядаючи з наших схоронищ. Та освоївшися трохи з вогнем, наш капраль набрався відваги і виглянув із своєї нори, а заувaживши, що на другому березі ріки німецькі вояки свобідніше рухалися, перебігали від танку до танку — він почав на них стріляти. Рух німецьких вояків припинився, вони поховалися за танки і стріляли до нас. І так почалася стрілянина ручною зброєю. Наш капраль швидко вистріляв набої, які були коло нього, і тоді треба було їх приносити з-заду. Щоб туди дістатися, треба було вискочити з рова, пробігти 4-5 м.. до муру, пролізти через діру, що ми її зробили, а там і наша амуніція. Перших кілька разів за набоями ходив я. За кожним разом, коли я вискакував з рова й біг до муру, та повертався й вскакував до рова, бачив за собою піщану курява, яку робили кулі німецьких скорострілів, що густо сіялися за мною. Капраль стріляв без упину і йому все треба було подавати амуніцію. Крім мене було ще два амуніційні. які мали доносити набої. Я звернувся до одного з них, але він не хотів вийти з рова. Тоді я звернувся до другого амуніційного, мазура з околиць Кракова. — Іди ти, — кажу йому — й принеси набоїв, бо я вже ходив. Такого переляканого вигляду лиця, як побачив у того вояка, я ще ніколи не бачив. Ціле його обличчя набрало якогось дивного кольору: воно ставало раз синє, раз червоне, то знову і синє і червоне нараз, а потім мінилося на жовте, бліде, як у мерця, очі вирячив, чоловічки бігають сюди й туди, і цілий дрижить. Хоче мені щось сказати, але не може, і тільки головою заперечує, що не піде. А капраль кричить:

— Амуніційні, давайте набої, давайте набої! .. Де ви там, пся креф, поховалися.

І так хоч-не-хоч, набої доносити цілий час довелося мені самому.

В міжчасі вогонь німецької артилерії втих, і над нами знову показався німецький літак.. Це мабуть був той самий розвідувач, що й першим разом. Він кружляв над нами довший час, видко роздивлявся докладніше, де ми находимося, що артилерія не може нас досягнути й знищити. Наш капралина почав знову до нього стріляти. Під час тої стрілянини з вікна 3-го поверху виглянув майор. Доглянувши мене, що саме був за муром коло амуніційного пункту, готовлячись до чергового скоку в рів зі скринькою набоїв, він спитав:

— Чи збілі ск... сина? — показуючи рукою догори, де гуркотів німецький літак.

— Збілі, збілі, — відповів я глузливо, але поглянувши до вікна, побачив розбиту серією з німецьких скорострілів шибку й розторощену раму, але майора вже у вікні не було. Чи він вспів відхилитися на час перед кулями, чи там його вбито — не знаю, бо ніхто з нас туди не ходив дивитися. Це знову доказ, як цільно стріляли німці також із ручної зброї. Цього майора я ніде пізніше не бачив. Теж і цей поручник, який був з нами на роздоріжжі, десь зник пізніше від нас, і я теж його більше у нашій частині, і взагалі ніде не стрінув. Літак відлетів і німецька артилерія почала ще густіше бити по цілому подвір'ю й по нашому становищі.

Фронтовики нераз розказують, які на війні трапляються випадки, що рятують людям життя. Також тільки завдяки випадкові я вийшов цілий з тієї густої стрілянини. Під час найсильнішого гарматного вогню по нашому подвір'ю, десь узявся зв'язковий, який приніс наказ від вищого командування, щоб наш скоростріл опустив це становище і пішов за місто. Цілий час під густим, невгаваючим ворожим вогнем та під цільним обстрілом скорострілів, нам якось пощастило без жертв, проскочити зі скорострілом з рова поза мур, а там просмикнутися за школу. Ще ми не видихались від скорого бігу, як звідкись узявся капітан і наставивши пістолю до нас, давай кричати:

— Куди тікаєте, тхуже! Назад на ваші попередні становища! Назад і далі боронити місто . . .

Іван Кедрин

СИЛА ЛЕГЕНДИ

При всьому закоханні в історичну правду, при всьому признаванні принципу, що в аналізі історичних подій треба триматися строгої і неприхованої, неприкрашеної правди, та що ця сувора історична правда є конечна для політичної освіти громади й поглиблення її політичної думки, — не можна відкидати і легенди, як могутнього виховного чинника. Аналітична критика й легенда мусять іти вправі. Завданням авторів підручників історії для шкільного і широкого вжитку, преси і публічних доповідачів та промовців є знати, власне, де треба стосувати методу безпощадної аналізи з розкриванням усіх світел і тіней, а де відкликатися до легенди, користуватися легендою і її поглиблювати. Це те саме, що вірність реалізмові, але признавання романтики, як необхідного й обов'язкового складового чинника людського життя. І як нема окремої людини з найтверезішими поглядами на довкільний світ і з найбільшим практицизмом, яка проте не мала б — бодай в якомусь відтинку свого життя — відірваних від життьової прози мрій і не знала переживань і почувань, що плили б дійсно з глибини душі, — так нема й народу, — який не мав би своїх легенд, не плекав їх і не виховувався на них.

Це однаково торкається державних і недержавних народів. Очевидно, що у відношенні до народів, які сторіччями перебувають під чужинецькою займанщиною і виставлені на небезпеку затрати навіть етнічного обличчя, не кажучи вже про його національно-політичну свідомість в новітньому розумінні політичного плянування і політичної боротьби, — неможливо відкинути легенду, як засіб патріотичного виховання. Зрілі політики і громадські діячі мусять вчитися на помилках попередників і не повинні поклонятися ідолам, а дивитися в очі історичній правді, обчімаючи з усіх квіток. Але не можна стосувати цього підходу, наприклад, до дітей і молоді. Треба теж бути дуже обережним, щоб розвінчувати якусь подію з її легендарного забарвлення, якщо власне завдяки такому ідеалістичному представленню дана подія стала вже предметом культу. Навіщо провалювати легенду, коли вона є здоровою, а свій здоровий характер доказала власне на своїх успіхах у формуванні світогляду молодого покоління! Коли народ живе лише легендами, то це зле. Але коли народ, що бореться за свою політичну програму з великим почуттям реалізму, має водночас свої легенди, то це зовсім добре, позитивне і високо похвальне. І коли починається кампанія проти якоїсь історичної події, окутаної вже чаром легенди, яка захоплює молодь і цементує певний гурт громадянства у вірності певним наскрізь здоровим гаслам, то такі заклики до „розвінчування легенди" є злочином.

Для народу, що мав і втратив свою державу, ідеалом є мати свою збройну силу. Тому культ збройної сили в такому громадянстві — це правильний, природний і найбільш відрадний прояв, це один із доказів його політичної зрілости. Український культ збройної сили піддержується легендами, що поставали на тлі історії українського війська від найдавніших часів. Проти надмірної ідеалізації Козаччини сучасна українська історія підіймає поважні голоси перестороги, накликаючи до пізнавання також негативних рис історичного українського козацького війська, особливо притаманностей Запорізької Січі. Але ми можемо собі на це нині вже дозволити, бо це—давні часи. Зате був час, коли легенда про козаччину, відсвіжена з „Історії Русів", захопила й Шевченка, і безумовно спричинилася до українського національно-політичного відродження у другій половині 19 сторіччя з відгуками навіть у двадцятих роках 20-го віку. Історія українського війська в цьому нашому 20-му сторіччі стала джерелом для численних легенд. І вони роблять добру службу. Добре, що історія постання і дій легіону Українських Січових Стрільців створила легенди, добре, що легенда вяжеться з днем Першого листопада 1918 р. і діями Дієвої Армії УНР та окремих її складових частин, і з боями за київський арсенал, і Мотовилівкою, і Крутами, і обома Зимовими Походами. І добре, що й найновіша історія українців із крісами в руках має вже свої легенди: і Галицька Дивізія і УПА.

Боротися з цими легендами, чи з будь-котрою із них? Доказувати, що не все в отих історичних подіях було найсвітліше, а були й негативні риски, і власне підкреслювати їх із шкодою для легенди? Навіщо? Кому це вийде на користь?! Чи це робили чехи з своїм легіоном, що його створили в Росії, чи це роблять поляки у відношенні до легіону Домбровського за Наполеона або легіону Пілсудського по стороні Австрії? Чи чуємо десь про розвінчування польської легенди про Добрук на Сагарі й Монте Кассіно в Італії, здобування поляками далеко від рідної землі, але у боротьбі проти ненависної їм Німеччини?! Коли хтось думає про творення нової збройної сили, нового легіону по стороні союзників — проти спільного ворога, він не може валити давніх легенд. Хто доражджує так, робить або дуже необережно і легкодушно, в добрій вірі, не передумавши справи до кінця, або — у злій вірі, для ворожих українству цілей.

Ці правди треба пригадати тоді, коли починають лунати голоси, в яких чути дуже небезпечні нотки: небезпечні не для романтиків, що ніби голови тримають у хмарах, бо здорова політика є теж проти такого романтизму, а небезпечні для нації, що потребує гарних і здорових, позитивних і творчих легенд.

о. Степан Хабурський, б. УСС.

ПОЛЯГЛИМ ЗА ВЕЛИКУ ІДЕЮ

(Друзям УСС в Листопадові Роковини)

„Гей у лузі червона калина
[похилилася" . . .

Коли осінь снує свої думи срібними нитками бабиного літа, коли сонце останнім теплим цілунком вколисує землю до зимового сну, коли там десь в засвітніх просторах небесний дзвонар — час віддзвонить одинадцяту пору, а на циферному щиті космічного годинника загорить дата: Першого Листопада, ми линемо до Вас, Друзі-Побратими. Приходимо з дружнім привітом. Приходимо, щоб сказати Вам наше стрілецьке: Гаразд! Щоб заспівати з Вами нашу стрілецьку пісню про червону калину.

Як колись по цілоденних бойових маршах, ми шукали з Вами відпочинку для втомленого тіла, так сьогодні по довгій мандрівці далекими нерідними шляхами, шукаючи відпочинку для нашого духа, йдемо до Вас. І як колись було нам добре й весело в Вашому товаристві на дозвіллі, а безстрашно й бадьоро в стрілецьких окопах, чи в розстрільній, коли до танку приграла нам дика музика скорострілів і гармат, так і сьогодні шукаємо Вашого товариства, шукаємо Вас, Дорогі Друзі-Побратими. З Вами нам добре. Зникає втома і тягар літ, щезає сіра, невідрадна буденщина скитальця, а серце замучене, поточене горем, шарпане зневірою, наче серце Прометея, знову, оживає і сміється знову . . . Чуємо приплив свіжої крови, а молодеча віра наповняє груди теплими, світлими променями надії, радости й охоти до життя-боротьби.

Перед нами в райдужних красках веселки знову ясніє-горить Велика Мета. „А ми тую червону калину підіймемо".

Ми забуваємо про наше довкілля, а славне й велике минуле стає знову, в цілій своїй чарівній величі, дійсністю. Воскресають, — покриті звалищами великої руїни сучасного лихоліття — Великі Дні Слави.

І ми знову молоді . . . . стрілецький однострій, на плечі кріс, стрункі ряди чот, сотень, куренів, бистрі очі, усміхнені загорілі лиця, горді чола, а груди — жива твердиня. „Україно, спокійна будь, тверда, як сталь стрілецька грудь". Команда. І бадьорий рівний крок молодих ніг, аж земля дрижить. Чи тямите, Друзі? А пісня, стрілецька пісня! Ні, то не пісня, то стрілецька душа орлом сизокрилим ширяє над рідними горами, жайворонком зноситься понад широкими ланами рідного чорнозему, ластівкою летить під кожну стріху, зозулею кує в вишневих садках, соловейком добувається до кожного українського серця, бойовою сурмою лунає понад окраденими рідними селами. Будить народ, кличе зустрічати свій Великдень, кличе на великий Чин, закликає до ідеї Першого Листопада! . .

Так, у Ваших стрілецьких грудях зродилася, росла, дозрівала й міцніла ідея першого Листопада, якій на ім'я: Україна — Самостійна Соборна Українська Держава!

Для неї у Вас не було вагання, були тільки: наказ і чин. Ви знали, що до її здійснення веде тільки одна дорога, один шлях: боротьби й жертви. У Вас була тільки одна партія: УКРАЇНА, а Ви її воїни. Дорогу тій Ідеї торували Ви своїми грудьми. Для Неї Ви жили, боролися і вмирали.

Ідея ця — нагріта теплом Вашого серця, запалена полум'ям Вашого духа, полита стрілецькою кров'ю, стала смолоскипом в темряві, стала провідною зорею для цілого народу. Від Маківки через великі боєвища України, через тюрми і каторги, до славної УПА, її лицаря Тараса Чупринки, аж до останнього українського мученика — ясніє й горітиме Ідея Першого Лиситопада.

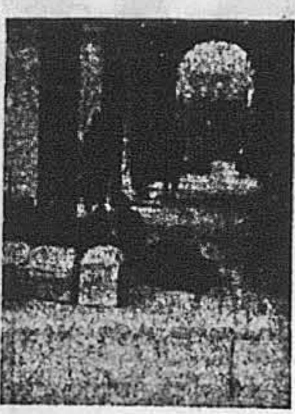
Вона горить в мільйонах українських сердець, на ній виросли вже нові покоління — борці — Ваші й наші діти. І хоча б прийшли ще раз нові Лисоні, Крути, Базарі, і Броди, ми не зложимо зброї, поки Ідея Першого Листопада не буде здійснена і навіки закріплена на нашій українській землі. Прощайте! Спіть, Друзі-Соколи, „ми гострим зброю і ждемо на поклик до бою". Ми тую червону калину підіймемо і ми нашу славну Україну гей, гей розвеселимо.

М. Заклинський

РОЗЗБРОЮВАННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ КАЗАРМИ 1. XI. 1918 Р.

Я належав до гурту, що повинен був під проводом пор. Мартинця роззброїти вночі з 31. X. на 1. XI. 1918 р. австрійську залогу касарень при вул. Зибликевича. Поручник Мартинець був командантом того куреня. Це влегшувало нам завдання.

Коло 11 год. вечора прийшов я до призначеної кімнати в Народній Гостинниці з одним десятником У.С.С, що саме переїздив через Львів. Ми застали вже більшість товаришів завдання. Майже всі мені не знайомі. Тому й розмова не клеїлася. Зате в мене очі клеїлися, бо попередньої ночі я в поїзді малощо спав. Я заснув при столі.

Українська залога під Львівським ратушем 1. XI. 1918

Було коло пів третьої над ранком, як ми вибралися в дорогу, на вулицю Зибликевича. Було нас десять. По дорозі вийшов з одного шинку великий гурт підпилих цивілів і почав нас провокувати. Ми задержали холоднокровність і якось їх позбулися.

Коли ми були вже близько касарень, спитав стиха один із нас пор. Мартинця, хто стоїть на варті при брамі та хто командант варти. Виявилося, що всі вартові наші люди, лиш командант варти, десятник, — поляк. Він невигідний для нас, одначе змінити це зарядження, мовляв, не вдалося.

Ми підійшли до брами. Поручник Мартинець вдався в розмову з вартовим і наказав йому впустити нас усіх на подвір'я. Спершу вартовий не хотів цього зробити, бо йому, мовляв, суворо заборонив комендант варти впускати чужих. Урешті виконав наказ сого курінного команданта — і ми ввійшли на подвір'я.

Підійшовши до вартівні, побачили ми кількох вояків, що сиділи, скулені від зимна. Крісів вони не мали, лиш вартовий коло брами мав, бо команда боялася в тих непевних днях давати воякам кріси. Поручник Мартинець відібрав від десятника револьвер і дав одному з нашого гурту. Був він нам дуже потрібний, бо в нас було замало зброї: всього три, чи чотири револьвери. Опісля пішов пор. Мартинець до казарми, щоб роззброїти дижурного старшину. Нікого не взяв до помочі. Казав, що найлегше виконає він це сам.

Ми лишилися на подвір'ї в доволі невигідному становищі. Командант варти вовком дивився на нас. За хвилину змінив варту та накинувся з криком і погрозами на вартового, як він посмів, не зважаючи на виразну заборону, пустити нас на подвір'я. Вмішався в ту сварку один старшина з нашого гурту: „Ша, цуґсфірер, не кричіть, він мусів послухати наказу пана поручника, а не вашого". Та десятник наче не чув. Забрав кріса від вартового і так знову озброївся.

Вся ця історія ставала неприємна й небезпечна. Ми чекали нетерпляче на пор. Мартинця, щоб уже раз знати, чи вдалося йому арештувати дижурного старшину. Якщо так, казарма вже наче в наших руках. Одначе він не надходив. Минали довгі хвилини, а його не було.

— Мабуть прийдеться нам іти на Красне (На нараді старшин 31. X. наказав Вітовський, у випадку невдачі роззброєння, відступ усім нашим відділам на схід, до містечка Красного — прим. автора), — сказав півголосом хтось із нашого гурту.

— А повиснути, то не краще? — відповів інший жартом.

І знову денервуюча тиша й непевність.

— Чого ви, панове, прийшли сюди? — спитав по довгій мовчанці десятник? — Я скажу вас арештувати.

— Зараз прийде пан командант батальйону і скаже вам, пощо ми прийшли.

Серед нас були старшини, що здавна звикли наказувати й порядкувати в австрійських касарнях — поручник Гушалевич і Черевко. Тепер один із них приступив до вояків у вартівні та почав розмову. Він казав, що цеї ночі підготовляють львівські батарі рабунковий напад на касарню, а цуґсфірер є з ними у змові. „Зараз відберіть йому кріс" — наказав він. Вояки кинулися до десятника й обеззброїли його.

Коли врешті вернувся пор. Мартинець, повідомив нас, що все йде як слід: Дижурний старшина арештований, втаємничені наші підстаршини на ногах. Усього доглядає розумний, ідейний підстаршина, булавний старший десятник Добуш.

Заки ми пішли до касарні, помітили, що поляка десятника нема. Питаємо вартового, чи не втік він? Справді, втік у місто. Треба спішитися, щоб не спровадив на нас якої халепи.

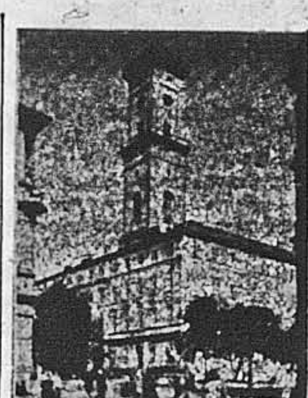
Один із нас лишився з револьвером коло брами, другий при вході до касарні, решта ввійшла в касарню. Тут стрінули ми на коридорі підстаршин, що довгий час були втаємничені й вели підготовчу працю між вояками. Пор. Мартинець видав зі складу револьвери всім нам, що їх не мали. Аж тепер почувались ми добре й безпечно.

Поручник Мартинець наказав своїм підстаршинам іти по залях і будити всіх вояків українців, щоб негайно йшли на збірку. Більшість старшин із нашого гурту пішли з ними. Підстаршини світили по залях світло й наказували: „Всі українці зараз уставати й збиратися. Всі не-українці — спати далі". Підстаршини, що знали особисто своїх людей, доглядали, чи всі діють згідно з наказом.

Усе йшло гладко. Поручник Мартинець стояв із кількома старшинами в коридорі. В ту пору одержав він останній австрійський наказ: До касарні при вул. Курковій негайно вислати одну сотню на поміч, бо „вояки бунтуються". Тепер ми сміялися з того наказу, але коли були б прийшли одну годину пізніше, то не було б причини до сміху.

Поручник Мартинець оповів тоді, як він роззброїв дижурного старшину. Цей не здивувався, коли побачив у такій порі свого команданта бо часи були непевні. Коли поручник, із револьвером у руці, наказав йому, в імені Української Національної Ради, зложити зброю, він віддав свого револьвера без вагання, ще й побажав українській владі успіху.

Вояки-українці станули на подвір'ї в збірці. Їх поділив пор. Мартинець на чоти і видав їм зі складу набої. Цього складу старанно берегла останніми днями австрійська команда. Всіх вояків, якщо не помиляюся, півтори сотні, себто шість чот. Скорострільна чота одержала зі складу три чи чотири скоростріли, всі, що були на колесах, і потрібну для них кількість набоїв.

Львівський ратуш, на якому замаяв український прапор 1 листопада 1918 р.

Опісля сказав він коротку промову, що Австрії вже нема, що всі вони належні від цієї хвилини до рідної, української армії і найвища їх влада — це Національна Рада. Досі воювали вони за чужі справи, тепер оборонятимуть свій рідний край. Представив чотам їхніх нових командантів і лишив одного з нас із чотою і з булавним Добушем, як обсаду касарні.

Була вже п'ята година надранком. Дощ росив усю ніч безупину. В кам'яницях напроти касарні видно було де-не-де світло й відчинені вікна. Мабуть збудив і зацікавив мешканців гамір, що панував на касарняному подвір'ї в таку незвичайну пору.

Ми вирушили в дорогу, щоб згідно з наказом Вітовського обсадити ратуш і закватируватися там, як запас. Тихо й пусто було на мокрих вулицях, лише кроки сотні дудніли по бруку та гуркотіли колеса наших скорострілів.

Починало надворі сіріти, як ми ввійшли до ратуша. Чоти примістилися тимчасово на внутрішньому подвір'ї й у коридорі. Поручник Мартинець, тепер командант запасного відділу в ратуші, післав звідомлення Вітовському до Народного Дому, що все виконав згідно з наказом.

Вітовський розпорядив, щоб на ратушовій вежі негайно вивісити синьо-жовті прапори. Одначе важкі двері від вежі були зачинені. Тим часом зовсім розвиднілося. Поручник Мартинець післав десятника У.С.С Сувалу, з кількома вояками, щоб стріляли до вікон вежі й так спонукали сторожа відчинити. Вони станули на внутрішньому подвір'ї, стрілили сальвою до вікон і потім грімко разом гукнули: „Відчиняй!" Сальву і заклик повторили кілька разів. Двері до вежі після цього відчинилися.

Коли появилися на ринку перші ранішні прохожі, на ратуші вже повівали великі синьо-жовті прапори.

Львів був наш! Перший раз від часів нашої княжої держави, від далекого, дрімучого середньовіччя, від половини 14. сторіччя.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Микола Андрусяк

ПОЧАТКИ Й НАЗВИ ЛЬВОВА І ХАРКОВА

У статті „Вшануймо 700-ліття Львова і корони галицького князя Данила" („Український Робітник", Торонто, з 5 червня 1953, ч. 21) Володимир Мацяк, пишучи про нові, ще незнані джерельні матеріяли про початки й найдавніші часи нашого княжо-королівського города Львова і його території, торкається таких основних змін і доповнень: 1) Львів не постав у 13 столітті на новому місці, заложений князем Львом Даниловичем, як це говорять усі дотеперішні видання історії Львова. Наша княжо-королівська столиця постала на руїнах знищеного татарською навалою у 1241 році прадавнього центру-столиці української слов'янсько-антської держави, про яку коротеньку і дуже цінну, потребуючу ще окремих дослідів, інформацію, як про державу „Валінана", дали два арабські письменники-подорожники 10-го сторіччя Аль Масуді й Ібрагім іби-Якуб. Цей центр нашої слов'янсько-антської держави на території пізнішого княжого Львова мав первісну прикметникову назву „Головсько мєсто", що означало головний, столичний город у системі нашої слов'янсько-антської держави 5-6 сторіч. Цей старовинний політичний центр, що лежав докладно на місці пізнішого княжого Львова, зберіг аж до сьогодні покищо єдиний відкритий слід по собі у вигляді сьогоднішньої назви Голосько Велике й Мале (передмість сьогоднішнього міста Львова)".

Але наш археолог Ярослав Пастернак у цінному виданні „Червоної Калини" „Наш Львів" (Ню Йорк 1953, ст. 9) до міркувань Мацяка ставиться так: „Хто був безпосереднім передвісником Львова, тобто яка оселя існувала на його території в часі великого переселення народів та в ранньому середньовіччі, — нам що не відомо. Є тільки здогад, що таким передвісником могло бути Голосько, підльвівське (з півночі), село, віддалене 4 км від центру міста. Але цей здогад спертий тільки на філологочно-топономастичних міркуваннях і ще не підтверджений вирішними археологічними знахідками з VI-VIII ст. Знахідок з того часу знаємо всього декілька з усіх західньо-українських земель — дещо більше з Наддніпрянщини — так само дуже мало знають їх з інших слов'янських земель. Причина цього — мабуть, велика вбогість слов'янської матеріяльної культури в часі великого переселення народів через розірвання торговельних зв'язків з провінціями римської імперії і великого зубожіння під кормигою азійських кочовиків. — Король Данило, будуючи новий город, збудував його . . . далеко в глибині краю".

Однак, про археологічні знахідки в околицях Львова з перших століть по Христі згадує таки Пастернак (ст. 8): „В Мшані та в Грибовичах знайшли в часі орання срібні денарії Трояна і Марка Аврелія, цілий скарб римських монет викопали свого часу на Левандівці, а в Малехові під Львовом були археологами (К. Годачек, М. Смішко) проcліджені сліди селища з того самого часу". Бо „територія майбутнього Львова лежала на головнім торговельним шляху, що провадив з нинішнього Подунав'я та від Чорного моря горі Дністром і через майбутній Звенигород у Побужжя . . . Звенигород сягає своїми першими початками ще далі в глибину віків, аж у старшу кам'яну (палеолітичну) добу. І Львів і Звенигород, були засновані на прадавнім комунікаційно-торговельнім шляху, який ще за неолітичної доби лучив Подністров'я з Побужжям. З того місця було теж недалеко до другого, так само давнього шляху, що йшов від Чорного моря горі Дністром на Посяння і далі вздовж Висли на захід. Таке географічне положення надавало середньовічним городам великої економічно-культурної ваги та приносило їм значну матеріяльну користь".

Як бачимо, археологічні досліди не ствердили існування Головська в слов'яно-антській добі, згадані Мацяком арабські письменники нічого не пишуть про центр держави „Валінана" на місці сьогочасного Голоська, не згадує теж Галицько-волинський Літопис про знищення Головська татарами в 1241 р. Мацяк не має ніяких джерельних матеріялів для своїх „філологічно - т о п о н о мастичних" міркувань, тим то вони є цілком фантастичні.

Топономастичні досліди, що займаються вияснюванням назв місцевостей, є помічними для історичних. Але такі досліди повинні тільки спиратися на тексті історичних пам'яток. Перші вістки про Львів подає Галицько-волинський літопис з XIII ст., а саме під 1259 р. (подаю сьогочасною вимовою і правописом): „зі Львова", під 1261 р.: „Львів", під 1283 р.: „на город на Львів", під 1292 р.: „ві Львові". Ярослав Рудницький („Наш Львів", ст. 41-2), що вміщує ці цитати старим етимологічним правописом так, як вони були написані літописцем, зазначає, що невідомо, коли наступило в українській мові пере-ікання „о", „е" в першому відмінку. На основі письменних пам'яток цього не можна ствердити, бо до кінця XVIII ст. наші грамотії старалися писати церковно-слов'янщиною і до живої народної мови сягали тільки тоді, коли їм не вистачало знання засобу слів церковно-слов'янщини; топографічні назви вони таки без сумніву уподібнювали до церковно-слов'янських зразків „ов", „ев", отже: „Львовъ" у літописному тексті ще не значить, що місцеве населення його в и м о в л я л о якраз „Львов". Дашковане „ô" завели щойно наші граматики в зреформованому ними етимологічному правописі в XIX ст. і перші галицькі часописи, що появлялися цим правописом від 1848 р., містили навіть часом пояснення, що „Львôвъ" слід читати „Львів". Заслужений наш історик і топономаст Мирон Кордуба, професор Варшавського університету, уважав, що наші топографічні назви слід подавати так, як ми тепер вимовляємо, отже: Львів, а не „Львов". Адже і в польській латинці не вживано давніше „ô" (з рискою), проте ніякий польський ономаст не доводить, що поляки первісно вимовляли „Краков".

Вище наведені літописні цитати опрокидують також думку Ярослава Рудницького, мовбито первісна назва Львова була „Львовгород". Адже перша згадка в Галицько-волинському Літописі під 1259 р. є „зі Львова", а та, яку він хоче підтягнути на потвердження своєї теорії „на город на Львів" під 1283 роком теж його не підтримує, бож не звучить на „Львов, город", так само як і з інших джерел у XVII ст.: 1648 „город Львів", 1654: „близько града Львова" це є тотожне з сьогочасними: „на місто на Львів", „місто Львів", „близько міста Львова".

Подибування в деяких пам'ятках XIV-XV ст. здеформування назви Львова на „Илвів" слід уважати радше за спроби писарів передати в цей спосіб м'яке „ль", бо в дійсності такої здеформованої назви у всіх тогочасних пам'ятках не зустрічаємо.

До генези німецької назви „Лємберг" слід пригадати доповідь Василя Щурата з-перед 30-ти років: Щурат звернув увагу на: існування Лємбергу в середній Німеччині, звідки — на його думку — прийшли німецькі поселенці, що побудували у княжому Львові костел Марії Сніжної, культ якої існував і в німецькому Лємбергу.

Принагідно, в своїй статті „Назва „Львів" та її походження" Ярослав Рудницький натякає про назву одної з новітніх наших столиць „Харків від річки Харків" і відсилає до своєї окремої студії „Історія й походження назви міста Харкова" в „Науковому збірнику УВАН" (т.І, Ню Йорк 1952, ст. 111-15). Цей „Наук. Збірник УВАН" обговорював своєчасно на сторінках „Свободи" Пантелеймон Ковалів, який гейбито погоджувався з ономастичними міркуваннями Рудницького виводити назви місцевостей від назв річок. Щоправда, назви „Верхобуж", „Буськ", „Побужани" (посередньо через племінну назву „Бужани") походять від назви ріки „Буг", „Сянки" і „Сянік" від назви р. Сян, назва місцевости „Скло" в Яворівщині від такої самої назви річки. але на північ від Скла інша притока Сяну „Любачівка" таки має свою назву від міста „Любачів", а не навпаки. Отже не можуть ономасти узагальнювати виводу назов місцевостей від назов річок або йти врозріз з історичною дійсністю. Коли історичні джерела виказують, що в 1654 р. козацький сотник Харко заснував місто Харків, який на другий рік обходитиме 300-ліття свого існування, то цілком зайвими є суперечні історичним джерелам ономастичні міркування. Адже сотник Харко не думав так, як тепер міркує „ономаст" з Вінніпеґу, що слід уперед назвати річку „Харковом", щоб опісля населення заснованого ним міста назвали від річки місто Харковом.

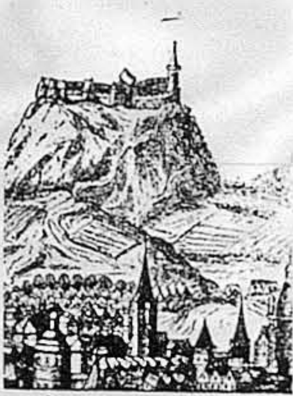
Ніякі наукові титули не управнюють дурити громадянство ні виводом назви „Україна" від „межівної землі" — „ґренцлянду", ні не існуючими ніколи назвами „Львовгород" „Ильвів", ні виводом назви „Харків" від річки; подібно „Головсько мєсто" як столиця „Валінана" — існує тільки в уяві В. Мацяка.

Проф. Ярослав Пастернак

МАНДРІВКА У РАННЄ-ІСТОРИЧНИЙ ЛЬВІВ

* Це добре, що ми святкуємо 700-річчя Львова серед вільної природи, бо то влегшить нам перелетіти думкою океан і кордони і відбути уявну прогулянку у раннє-історичний Львів.

Нема людини, яка жила б постійно чи тільки якийсь час у Львові і не була на Високім Замку. Ходім і ми уявним шляхом туди. Широкий горизонт, що на ньому в прозорому чистому повітрі від півдня майоріють верхи Карпат, охоплює мальовничу панораму підльвівських сіл. Так зразу й видно, що величезна захисна кітловина між горбами Розточчя та стрімким західнім берегом Поділля була з природи незвичайно догідним місцем для поселень вже від найдавніших праісторичних часів.

Львів. Високий Замок (З рис. Пассароті, XVII вік)

Приблизно 650 літ до часу побудування Львова (в добі мезоліту) на піскових дюнах на Янівськім та на Личаківських горбах жили вже кочуючі мисливі, що залишили по собі багато дрібного крем'яного знаряддя в піску. В молодшій кам'яній (неолітичній) добі (5,000-2,000 до Хр.) майже вся територія сьогоднішнього Львова та його найближчих околиць була зайнята хліборобськими племенами з так зв. надбужанською культурою, що їх треба вважати найдавнішими предками одного з раннє-історичних українських племен — дулібів. Багато крем'яних сокирок, списів, кинджалів та ножів з того часу викопали на Байках, Високім Замку, Городецькім, Замарстинові, Кайзервальді, Левандівці, Кульпаркові й Погулянці, розкрили теж сліди цілих селищ з того часу, з них одно під час будови цитаделі на горі Вроновських. Це вказує на досить густе заселення території сьогоднішнього Львова вже в кам'яній добі.

Під кінець III тисячріччя до Хр. прийшли були туди перші еміґранти з заходу — північно - европейські прагерманські племена, предвісники пізнішого германського „Drang nach Osten". Одні з них залишили по собі могили з обрядово скорченими кістяками в Брюховичах, Красові, Поляні, Ременові та Рокітні, а другі, непевні свого життя серед етнічно чужого населення, забезпечили свої таборища глиняними валами у Винниках, Грибовичах (розкопи д-ра М. Смішка) та в Лисиничах (мої розкопи). Єдина користь з них була та, що через них місцеве населення нав'язало товарообмін з надбалтійськими краями, добуваючи для себе звідтіля вироби з бурштину. З другої сторони неолітичні „пральвов'яни" мали подібний товарообмінний зв'язок з праукраїнським трипільським населенням Подністров'я та західнього Поділля. Доказом цього, між іншими знаходами, є імпортовані звідтіля деякі мідяні предмети для щоденного вжитку.

Львів. Княжа Гора (З рис. Пассароті — початок XVII ст.)

Бронзове знаряддя з II тисячріччя до Хр. (топірці, ножі) були добуті із землі в Борщовичах, Грибовичах і Поршній, а з початку залізної доби (800-600 до Хр.) походить тілопальне погребище, що я розкопував його у 1942 р. в Лисиничах біля Львова.

Ще пізніше, у так зв. римській добі, в часі зв'язків українських земель у перших століттях по Хр. з римськими наддунайськими провінціями, головне з Дол. Мезією в Добруджі, через територію майбутнього Львова переходив головний торговельний шлях, що вів з долішнього Подунав'я та від Чорного моря горі Дністром і через майбутній Звенигород у Побужжя. В Мшані та в Грибовичах виорали свого часу срібні монети-денари римських цісарів Трояна й Марка Аврелія, цілий скарб таких монет у горшку викопали на Левандівці, а в Малехові біля Львова я досліджував останки селища з того самого часу. Недалеко майбутнього Львова переходив тоді другий торговельний шлях, з Подністров'я в Посяння. Таке географічне положення на вузлових пунктах шляхів, через торговельні взаємини, сприяло не тільки економічному розвиткові поселенців, але в однаковій мірі збагачувало теж їх духову культуру.

Хто був безпосереднім предвісником м. Львова, тобто, яка оселя існувала на його території в часі великого переселення народів та в раннім середньовіччі, того ми покищо не знаємо, і це можуть виявити тільки майбутні археологічні розкопи. Є вправді один, у високій мірі правдоподібний здогад (В. Мацяк), що таким предвісником треба вважати Голосько, підльвівське (з півночі) село, віддалене сьогодні 4 км. від центру міста, та він виходить тільки з філологічно - топономастичних міркувань і ще не підкріплений вирішними в такім випадку археологічними знаходами з VI-X ст. ст.

Після нападу татарів король Данило Романович побудував город Львів в половині XIII ст. та вибрав для нього догідне з воєнно - стратегічного погляду місце як для нового оборонного бастіону перед монгольською загрозою. Новий город перейняв значення знищеного татарами Звенигороду, включився у міжнародну торгівлю і незабаром у ньому перехрещувались знову два важливі торговельні шляхи. Один з них, т. зв. золотий, або волоський, ішов з Акерману над Чорним морем через Ясси - Сучаву - Чернівці - Коломию - Галич до Львова і далі через Судомир - Краків у чеську Прагу. Другий ішов з Києва через Володимир Волинський - Сокаль - Жовкву до Львова і ці була комунікаційна артерія через Київ зі Сходом. Вона кінчалася сьогоднішньою Жовківською вулицею, — що за княжих часів називалася Волинською дорогою.

Перехрестя цих двох шляхів, що зв'язували княжий Львів з Києвом та Чорним морем, у скорому часі зробило Львів осередком економічного й духового життя західньої частини українських земель. Через торгівлю були нав'язані широкі міжнародні взаємини, а династія продовжувала родинні зв'язки з европейськими пануючими дворами. Князь Лев був одружений з дочкою мадярського короля Констанцією.

Найближче довкілля Високого Замку виглядало за княжих часів зовсім інакше. Від сторони Жовківської вулиці, колишньої Волинської дороги, там, де тепер на рівній площі ресторан, квітники та дім замкового огородника, за княжих часів була гора — ми назвемо її Княжою Горою — і на ній, на місці з природи оборонному, був побудований дерев'яний (як і в Галичі) замок князя Льва, а біля нього оборонна вежа-терем та двірська церковця - каплиця. Двір був обведений високим валом та частоколом на ньому, а зі сходу охороняв його ще глибокий провал. За провалом була друга гора, сьогоднішній Високий Замок, що дістала свою назву від побудованого королем Казимиром на ній кам'яного замку після загарбання західньоукраїнських земель Польщею, а за нею третя гора, сьогоднішня Піскова, що за козацьких часів мала назву гори Льва чи Степана. Від цих трьох гір Львів у пізнім середньовіччі дістав був назву „триверхий" — Leopolis tricornis.

Сходимо з Льва-городу на Княжій Горі вниз, в сторону сьогоднішнього Жовківського передмістя. З деяких археологічних знаходів та топографічних назв виходить, що там, кругом теперішньої Замкової вулиці, було розташоване так зв. підгороддя чи „окольний город". Його укріплення складалися теж з валів та частоколів. Вони окружали Княжу Гору півколом та спадали десь до теперішньої Жовківської вулиці. Очевидно, в поземеллі тепер слід по них загинув. У 1900 р. відкопано в часі закладання водопроводу підземний хідник, що ішов впоперек Татарської та Жовківської вулиць до Бальонової вул. Археологічних дослідів у ньому тоді не перевели, тому час його побудови ще не усталений, але він здогадно походив з княжих часів, бо подібні підземні виходи з городу на випадок небезпеки були теж у княжому Києві (розкопи В. Хвойки), в Галичі (мої розкопи) та Володимирі Волинськім (за гал.-вол. літописом).

Львівський літописець-історик з часів Хмельниччини, В. Зіморович, подає у своїй „Хроніці міста Львова", на основі давніх переказів, що князь Лев короткий час жив у палаті на Княжій Горі, а потім переніс свій осідок вниз до „окольного городу". За переказом, ще не підкріпленим археологічними знаходами, новий княжий двір станув на горбі вище церкви св. Миколая, куди переходить тепер Замкова вулиця. Сьогодні з княждвору та його укріплень не залишилося й сліду.

Від оборонних воріт в укріпленнях княждвору стрімка дорога — сьогоднішня спадиста вуличка „Під брамкою" — вела вниз до ринку міста Львова, який був на місці сьогоднішнього „Старого Ринку" за головною біжницею. Тут саме був центр княжого Львова, тут рвучкою струєю плило життя, що надавало містові обличчя важливого торговельного й культурно-промислового вузла на грані східньої і західньої Европи. Кругом ринку, аж під княждвір, стояли боярські двори та міщанські й купецькі доми, а між ними підносився своїми копуластими верхами цілий ряд церков, манастирів, костелів, та навіть караїтська божниця.

З величі княжого Львова, з його архітектурних пам'яток та укріплень до сьогодні не осталося майже нічого, бо

Галицька Брама ґотичного Львова, XV ст.

протягом століть польська влада ступнево нищила їх з наміром не залишити ніякого сліду українського княжого городу. В 1830-их роках львівська управа міста заложила парк-променаду на Княжій Горі і тоді наказала розкопати цілий її верх до значної глибини та землею з нього засипати оборонний провал по її східньому боці, від сторони Високого Замку. В той спосіб з коренем усунули з місця всі останки княжих будівель та укріплень, цілу так зв. культурну верству з усіми матеріяльними залишками життя на горішньому княждворі і на цьому місці, як уже вище згадано, побудували ресторан та домик замкового огородника.

Навіть на місці цих уже розкиданих останків українського княждвору польська влада не дозволяла перевести систематичних археологічних дослідів, та все ж ніхто і нічим не закриє правди, що Львів вже в своєму заложенні був важливим українським городом, який впродовж століть неволі не затратив свого українського духа.

Домагання українського народу стати знову господарем у рідному Львові, підперті твердими історичними фактами, глибокими національними традиціями, позначені кров'ю за його волю.

(„Гомін України")

* Доповідь, виголошена на 4-ій зустрічі українців Канади й Америки в Торонті, 2. 8. ц. р.

Львів. Ренесансова аттика на будинку „Просвіти"

ЗВІТИ З КРАЮ ПРО ПЕРШІ ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЯХ

Українська Національна Рада не мала в перших днях листопада 1918 р. звідомлень про організування нашої влади в краю, тому висилала кур'єрів до повітових осередків. Звіти цих кур'єрів збереглися між архівними документами Нац. Ради. Вперше друковано їх у початку 1930-тих рр. у журналі „Літопис Червоної Калини" у Львові. Подаємо кілька з них із дрібними мовними і стилістичними змінами.

М. З.

Звідомлення зі Стрия

Кур'єр Федь Підгородецький подає таке звідомлення:

Посол д-р Володимир Сінгалевич зорганізував Стрийщину й сумежні повіти. Староство в Стрию обняв мец. д-р Гарасимів, повітову раду о. Ніжанківський, пошту д-р Калитовський, суд — д-р Кульчицький, залізничу стацію — інж. Турин. В місті Стрию організується міська міліція, до якої належить коло 500 людей. Комунікаційні середники, як гостинці і залізничі шляхи, обставлені військовими стежами. Військовим командантом є сотн. Котович. Обсаджено податковий уряд, в касах якого занято около один мільйон корон. У місті відчувається брак вугілля, опалу, так для населення, як для залізниць. Стрий має до диспозиції 28 гармат без амуніції, з того дві вислано до Дрогобича, а три до Львова. В місті і повіті повний спокій, життя пливе нормальним шляхом. Залізниця до Старого Села через Ходорів у наших руках. Полонені з Угорщини вертаються тисячами нараз через Стрий і звідси повстають великі транспортові трудноці. Багато полонених вертається пішки з браку вагонів, тому війти дістали наказ у справі прокормлення тих полонених, щоб охоронити населення перед грабіжами. Війти по селах заприсягли на нову владу і цілий адміністраційний апарат працює дуже справно.

Звідомлення з Долини

Кур'єр, п. Михайло Грицей, секретар філії Сільського Господаря, подає:

2. листопада ц. р., під проводом пор. Щирби, чет. Гладія, о. курата Притуляка і чет. Стисловича, народна міліція заняла іменем Української Національної Ради всі державні уряди. Староство обняв адвокат д-р Северин Данилович.* Ведення пошти віддано п. Поповичеві, дотеперішньому управителеві пошти в Мізуні. Суд обняв секретар суду Коростецький, а податковий уряд Вінюк, повітову раду контрольор Грицей, а управу, бурмістр д-р Михайло Пачовський. Залізничий двірець обсадили українські війська, подібно, як усі касарні і військові магазини. У військових магазинах находяться харчі, мундури, чоботи і т. п., в приблизній вартости щонайменше двох мільйонів корон. Жандармерія в українських руках. Командант жандармерії, чех, прихильний українській справі. Всі уряди державні й автономні перенято враз з касами. Скільки готівки находиться в касах, ще не обчислено. Для міста Долини необхідні: офіціянтка поштова, телефоністка і залізничник — начальник станції. В місті і цілім долинськім повіті спокій і порядок.

Звідомлення з Рудок

Кур'єр, студ. теол. Василь Добровольський, подає таке звідомлення:

Дня 2. листопада заняли українські відділи, під проводом посла о. Степана Онишкевича, залізничий двірець і всі уряди. Повітовим комісарем є адвокат д-р Марітчак, військовим командантом поручник Зенон Кульчицький. У повіті спокій, лиш у Гошанах ограблено двір, бо власник зле обходився з селянами. Жиди йдуть з українцями. Всюди кипить гарячкова організаційна праця, організується військо, охочих є багато, брак лише зброї і амуніції. Уряди виконують владу в імені Української Держави.

Звідомлення зі Сокаля-Белза

Дотеперішній стан в окрузі Сокаль-Белз від часу перевороту змінився в той спосіб, що з огляду на великий обсяг повіту Сокаль-Белз, на сесії комісарів виділено за взаїмною згодою повіт Белз в окрему експозитуру і вибрано помічним комісарем суддю Гісовського на повіт Белз, з тим, що військові справи мають підлягати комісареві Сокаля, зглядно там же військовій команді. В справах політичної і загальної ваги повинен Гісовський здавати щотижня справоздання. Цей поділ був бажаний тим більше, що сокальська організація не була всилі опанувати далеких сел і в них досі пиняво йшла організація під кожним оглядом.

Щодо організації в повіті Сокаль, то цілу адміністрацію пущено в рух, комісарі сходяться на сесії що дві неділі, порішено найактуальніші справи, як справу опалу, усталення цін, організацію міліції на лад січової організації. Щодо цієї останньої, то на її чолі стоїть Драґан, бувший організатор Січей, як кошовий, і два осаули, що мають завдання їздити й організувати села. Щодо них, то військовість боїться їх діяльности, щоби не тягнули багато до міліції (яка, врештою, має робити службу без зброї) і цим способом, для демагогічних цілей, не ослабляли сили армії, що організується.

Львів. Гривні Української Держави з фризом Успенської Церкви у Львові. (Проєкт Мозалевського, Київ 1918)

Щодо обсади урядів, то майже всі поляки поусувалися, або взяли відпустки (як у старостві). В суді урядують, бо начальником є українець. Шкільні справи полагоджуються тим способом, що управу гімназії віддано проф. Білецькому, а народні школи проф. Банахові, з уваги на ренеґатство дотеперішнього інспектора Стефанціва. Хоч цей зголосився до служби і його принято, провід має Банах.

Щодо рятункової акції для попалених сіл, знищених війною (особливо п'ять сіл надграничних, які щойно повернули), то управа повіту мусить завчасу подбати про запаси збіжжя та бараболь для них. В тій цілі думає звернутися за поміччю до дворів. Це зрештою також в їх інтересі, щоби охоронитися перед большевизмом. Най дадуть завчасу.

Щодо військових справ, то під проводом сотника Охрима праця пішла вперед, так, що одну сотню вислалося до Львова і 15 фір з харчами. В останніх днях, з причин номінацій і інших особистих справ, прийшло до непорозуміння між Шалинським і Охримом і часть старшин просто не слухає Охрима, відпускають асентерованих людей на власну руку до дому і вже вкралася дезорганізація, наслідком якої є те, що вояки дезертерують. Думаємо, що Військовий Секретаріят, з огляду на те, що Сокаль є граничним повітом, вгляне в це і заведе дисципліну, висилаючи когось на розвіди, або в інший спосіб.

Щодо воєнної позички, податків всіляких, від тютюну і т. п. пускається в рух все можливе, щоби здобути гроші, бо інакше все стане.

Ждемо всі з тугою, коли раз Львів буде вільний.

Що слати у Львів? Просимо машин, а харчу буде в нас доволі. Щодо людей, то наразі слабше, бо організація в ході.

Євген Тисовський
народний комісар.

Л. Луців

КОРОЛЬ ДАНИЛО В ПІДСОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Українські письменники під російською большевицькою окупацією мусять писати те, що наказує комуністична партія. А партія дивиться на літературну творчість як на один із пропаґандивних засобів, які мають підтримувати та змінювати її панування на захоплених чужих землях. З цих партійних вимог виникає актуальність тем, які мусять опрацьовувати підсовєтські письменники. До другої світової війни підсовєтські українські письменники зовсім не цікавилися княжою добою західних українських земель. Але вже під час першої большевицької окупації Західньої України совєтський критик Ілля Стебун написав розвідку про „Галицьку Трійцю" (М. Шашкевича, І. Вагилевича та Я. Головацького), в якій твердив, що, мовляв, українські західні землі нічого іншого не робили, тільки дбали про „воз'єднання" з північними руськими князівствами, де пізніше виникло Московське князівство.

Коли Гітлер 1941 року пішов війною проти Совєтів, то поет Микола Бажан зараз же дістав наказ написати поему „Данило Галицький", в якій змальовував боротьбу українського володаря з німецькими хрестоносцями. Цю поему написав Бажан 1942 року, і в ній, хоч вона й називається „Данило Галицький", описує тільки незначний епізод з життя героя, а саме його боротьбу з ватажком хрестоносців Бруном. Бажанів твір починається такими рядками:

Літопису невелемовний звіт
Викриває порох семи сотень літ.
Але під пилом цим горять слова,
Що їхня правда й дотепер жива.

Та читач знає, що ця правда неповна. Бо боротьба Данила з хрестоносцями — не була ціллю життя цього славного нашого володаря. Данило мусів воювати з поляками й уграми, які загрожували існуванню його держави. А пізніше вся енерґія галицько - волинського короля зверталася проти небезпеки зі Сходу, бо татари загрожували тоді, після 1240 року, українським землям. Та Бажан мусів писати про актуальну для большевиків німецьку небезпеку в 1940-их роках, і він малий епізод із життя Данила зробив ціллю всього його життя. Згідно з тодішньою комуністичною пропаґандою автор підлив свою поему, ще й слов'янським сосом. Бажан вложив в уста Данила такі слова, що нагадують твори большевицьких поетів-пропаґандистів.

„Гей, рицарю жадібний, стережись! —
Ось витязі слов'янські підвелись,
І бистролетні птиці наших стріл
Нап'ються крови із німецьких жил,
А в наших пущах вистачить гілляк,
Для вибіглих з Німеччини собак,
Бо їх навалу, звернену на схід,
Змете мечем племін слов'янських рід".

Та автор мусів писати про оте анахронічне слов'янофільство Данила, бо тоді російські комуністи хапалися за всякі засоби, щоб заохочувати свої поневолені народи до боротьби з німецьким аґресором. Віднайшли вони й царське слов'янофільське гасло, при допомозі якого московські тирани хотіли запанувати над усім слов'янським світом. Тому М. Бажан вкладає в уста короля Данила слова, які виголошував деспот Микола II під час першої світової війни.

„Хай світ вчуває в цій гучній ясі,
Що не владичить німцям на Русі."

Так і видно, що поет написав цю поему, немов учні пишуть клясове завдання в школі. Його рими такі, що їх не вживають тепер навіть поети початківці. Ось кілька цих рим: „осад — назад", „зір — простір", „світ—воріт", „звідтіль — піль", „ратних діл — на діл".

Слабину Бажанової поеми про Данила відчували, мабуть, і самі большевики і вони наказали Антонові Хижнякові написати повістевий твір про цього самого героя. Хижняк мав більше часу, він працював над своїм романом, у Львові й Трускавці, від 1944 до 1949 року (Антон Хижняк, „Данило Галицький". Роман. Радянський Письменник, Київ, 1951, ст. 387).

Автор студіював історичні матеріяли про добу короля Данила але використовує їх однобічно. Немов на виправдання свого сюжету наводить довше мотто з „Історії СССР", редакція Б. Д. Грекова з 1947 року. В цьому мотто російські автори пишуть про його героя так: „Князювання Данила Романовича справедливо вважають цілою епохою в історії Галицької землі". Вони порівнюють Данила до Святослава і Володимира Великого. Але в Хижняка не бачимо тієї величі героя роману, як це побачимо далі.

Автор поділив свій твір на 8 частин, а кожна частина має кілька або й кільканадцять розділів з окремими назвами. Композиційно Хижняків роман нецікавий, бо автор хронологічно змальовує історичні події, без огляду на те, чи вони важні чи без більшого значення. Ця, надто велика скількість історичних подій аж притемнює головного героя роману в очах читача. Правда, літописець пише про „безчисленыя рати, и великыя труды, и частыя войны, и многія крамолы, и частая востания, и многія мятежи" під час володіння Данила, але автор роману — не літописець і не історик, він повинен вибрати з історичних джерел найважливіші моменти, бо його завдання показати історичну постать на тлі даної доби.

Та Хижнякове завдання — це не змалювати величну постать галицько-волинського володаря, яку навіть російські історики ставлять поруч Святослава Завойовника й Володимира Великого. Автор роману мусів доповнити поему Бажана, в якій Данило бив німців, і показати того самого героя, коли він звертає свої очі на північний схід. До цього в романі Хижняка закликає Данила співець Митуса. Цей сліпець говорить, немов вивчений красноармієць, коли 1939 року прийшов на західні українські землі.

„Велика земля наша Руська. Вийду зимою з одного кінця, а в другий прийду — знову зима. І рік багато, і лісу багато".

В творі Хижняка вже Ярослав Осмомисл вибудував свій собор у Галичині не на взір київської Софії, тільки на взір того собору, який задумував збудувати князь Юрій Долгорукий в Володимирі на Клязмі.

„Тільки різниця в тому, що поспішив галицький Ярослав — уже будувати кінчав, а Юрій Долгорукий помер, так і не побачив здійсненим свого задуму".

Так то за Хижняком галичани наслідували навіть те, чого ще в північній Русі не було. Але це неважливе для автора роману про Данила, бо ж, згідно з його думкою, вже Ярослав Осмомисл казав:

„Одна ж земля наша Руська".

Хижняків Данило — це немов тінь князя Мстислава. Коли Данило відвоював Угровськ від Лешкового воєводи Вячеслава, то польський король Лешко говорить про це так:

— Це Мстислав напутив його. Сам би Данило не пішов. Бачить, що безпечно за широкою спиною тестя сваритися.

Та не тільки галицька архітектура — це наслідування будов із північних земель. Данило й Василько просять і книжників із Владиміра на Клязмі. А тамошній князь Юрій Всеволодович проголошує таку об'єдінітельну промову.

— Ліси та степи широкі відділяють нас, — та серця руського ніколи надвоє не переріжеш. Одно воно, як і земля в нас єдина".

А Данило, коли почув від брата оті, як каже Хижняк, „мудрі" слова Юрія, „замислився" і промовив до Василька:

— Вірно рече князь Юрій. Нам, галичанам, до своїх тулитися слід, яко братам молодшим. А молодші ми тому, що не десь там посередині, а на краю Руської землі сидимо. Не до нас вони підуть, а ми туди, до серця, хилитися маємо, бо звідти нам і поміч і захист.

Ці слова, що їх висловив Данило в половині 13 віку (так написав Хижняк!) — це немов передовиця московської „Правди" з 1953 року. Та й цікаве розумування в того хитруна Хижняка. „Молодший" тому, бо „на краю Руської землі" лежить Галичина, а „середина" й „серце" цієї ж землі — не Київ, тільки окраїнні князівства, такі як Володимир на Клязмі. Більшого фальшування історії в історичному романові — не можна собі уявити. І чи може автор написати в Совєтах дійсно мистецький твір із історичним сюжетом, коли він мусить впихати до нього теперішні брехливі пропаґандивні гасла? Автор не міг у совєтських умовах змалювати могутню постать галицько-волинського володаря, бо він мусів вихваляти „старших" братів, яких тільки тінню міг бути Данило.

Фальшиво змальовує Хижняк і взаємини Данила з західнім світом. А зв'язки з Римом і Папою малює в дусі совєтського памфлетиста Ярослава Галана. Данило в романі Хижняка приймає папського делеґата так, якби це сьогодні робив голова якоїбудь сільради, бо Молотов або Вишенський були б чемніші до чужого дипломата.

В творі Хижняка аж у двох розділах оповідається про заснування й будову Львова, але ті місця слабенькі, їх не можна собі навіть пригадати після закінчення роману.

Роман Антона Хижняка про Данила Галицького — це невдала совєтська пропаґанда — аґітка, яка може мати вплив тільки на такого читача, що дуже низький умом. Коли читач хоч трохи знає рідну історію — то він читатиме твір Хижняка, мов гумористичний журнал, головним чином ті місця в романі, де автор говорить про високу культуру „старших" братів, що сидять в „серці" Руської землі в Суздалі або Володимирі на Клязмі. Читач буде здивований, що й татарський світ блідо вийшов у Хижняковому творі. Ще блідіше змальовані чужі середовища — польське та угорське. Зовсім поменшений західньо-український світ, бо автор мусів звеличати Суздаль і Володимир на Клязмі. Хижняк майже не згадує про східньо-українських князів, він багато місця присвячує північним, пізнішим московським землям, і їх робить центром Руси вже в XII столітті, хоч воно зовсім невірне з дійсною історією.

„Данило Галицький" Антона Хижняка — це ще один довід на те, що українська підсовєтська література — українська тільки своєю мовою, а духом — це російсько-імперіялістична література, яка в Росії існувала вже за царських часів, а тепер Кремль наказує плекати її також поневоленим собою народам.

Марія Якубович-Качмарська

ПАМ'ЯТІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Це був початок зими 1935-го, або 1936-го року. День був' виїмково присмливий. Величава і мальовничо положена катедра св. Юра блистіла у світлі раннього сонця. Її стрімкі мури неначе зросталися зі Святоюрською горою, а струнка копула з коронковими балюстрадами і містерними вазами виступала на тлі синього неба як пречудний образ-з'ява. Тут і там громадки, або поодинокі люди спішили до митрополичої палати. Це ж був день св. Андрія, того святого апостола, що за словами леґенди вже в перших часах християнської ери замандрував на українські землі, проповідував Христову віру і над Дніпром поблагословив гори, на яких побудовано Київ.

Митрополит Шептицький

Того дня делеґації українських установ ішли привітати нашого Владику, а до делеґацій прилучалася молодь, яка хотіла побачити князя своєї Церкви, свойого опікуна і добродія. — Перейшли ми подвір'я, бароккову браму, та ввійшли через портик до авдієнційної залі, прикрашеної по обох боках рядами портретів галицьких владик. Заля заповнилася по береги, хоч ще приходили нові люди. Був великий натовп, що треба було розміщуватися по віконних парапетах і коридорі. Монахи внесли Митрополита на розкладаному фотелі, який поставили на підвищенні. Митрополит був одягнений в чорну чернечу рясу, з якою контрастувала Його голова, біла як сніг. На матово-притемненому обличчі малювалася мудрість, доброта і свята покора.

Представники установ складали Владиці бажання, підносячи Його жертвенні заслуги для добра Церкви й українського народу, а хор закінчив цю частину свята.

Митрополит уважно вислухав всі привітання і подякував за них. Легко підніс праву руку, висунувши її вперед, щоб спертися на поруччя фотелю. Відтак значуче підніс своє обличчя і заговорив. Його спокійний, рівний і низький голос бринить до нині в моїх ушах. Владика говорив про те, як український нарід вже у першій світовій війні складав великі жертви в обороні свойого існування, як українська молодь гинула за великі ідеали на далекому шляху від Карпат по Київ і не жаліла ані крови, ані життя. Багато жертв упало — казав Владика — а я остав при житті.

Опанувавши своє зворушення, Митрополит говорив про те, що геройські подвиги українського народу, на жаль, не увінчалися успіхами, бо прийшла нова неволя. І знову станув нарід до нерівної боротьби за свої права і знову падали жертви, бо його спротив ломано силою. Українська нація зазнала страшних і болючих втрат, в'язниці наповнилися її найкращими синами, а багато з них наложило головами.

— А мені не було суджено зложити мойого життя у жертву і я жию далі, — скаржився Владика.

Голос Митрополита зворушливо дрижав. На залі панувала глибока тиша. Всі присутні слухали незвичайних, важких слів з запертим віддихом. Не в одному оці затремтіла сльоза. Митрополит замовк на хвилину, а потім продовжував. Згадав жахливу пацифікацію з її трагічними жертвами. Багато невинних, безборонних людей стратило життя, майно, рідню, і численні стали калічками на ціле життя. А по той бік кордону переслідується віру і винищується українське населення.

— А мені жаль, що Господь не дав мені тої ласки покласти життя за Христову віру і мій страждальний нарід. І я жию далі, — застогнав Владика.

Голова Митрополита похилилася і упала на груди. Жмут буйного сріблистого волосся скотився на його добрі очі. — Може плакав, може скаржився перед Богом, що не дав Йому вмерти смертю мученика...

В тому моменті ми відчули, яку безмежну віру й святе переконання мав він про справедливість нашої справи. Ми усвідомили собі, яким неустрашимим оборонцем був він у найтяжчих історичних часах українського народу, та як вірно додержав свою обітницю, зложену ще у своєму першому посланні на станиславівському престолі: „Від цієї хвилини я з наказу Христа маю бути не лише вашим братом, але вашим пастирем, вашим батьком, маю вже тільки для вас жити, для вас із цілого серця і цілої душі працювати, для вас усе присвятити, за вас, — як буде треба — життя своє покласти..."

По довшій хвилині мовчанки Владика підніс свою голову і ми знову побачили його величне обличчя, вже спокійне. Він ще раз подякував присутнім і уділив Божого благословення.

Монахи віднесли Владику зі залі, а вірні поволі розходилися. Верталися тою самою брамою, тим самим подвір'ям, але були вже інші Дивно було, що все стоїть на місці, що люди безжурно проходжуються по вулицях, якби ніщо не сталося. Бо перед хвилиною ми були в іншому світі. Ми чули незабутні, великі слова. Кожний з нас ніс у грудях частину його благословення, як свою власність, а в наших серцях було посіяно зерно Христової науки: „Бо хто хоче спасти життя своє, той погубить його, — а хто ж за мене життя своє згубить, — знайде його". (Матвій, 16. 25).

Та видно, що Господь не хотів тоді смерти свого вірного слуги, хотів ще випробувати його відвагу і силу. Казав йому знести ще багато упокорень і терпінь. Казав пережити страхіття другої війни, казав власними очима оглядати руїну тих всіх осягів і задумів, яким був присвятив працю цілого свого життя. А на конець присудив йому самому, опущеному, немічному і безборонному залишитись і вмерти смертю мученика на своїй стійці. — 1 листопада 1944 року вислухав Господь Бог молитви свого вибранця і угодника і дав йому свою ласку вмерти мученичою смертю.

Та небо не посилає надармо на землю великих людей. Минають літа, а культ Митрополита Андрея росте у нашому народі, особливо серед молодшого покоління. Вірю, що прийде час, коли полинуть до Апостольського Престола гарячі прохання канонізувати нашого Мученика зі Святоюрської гори, який добровільно покинув добра світу, взяв Хрест і ніс Його мужно, та віддав за Нього своє життя. — Вірю, що тоді сплине Господня ласка на Українську Землю і Її Народ.

РІДНА ШКОЛА — НА ШИРОКІЙ БАЗІ

У нашій пресі появилося вже так багато статтей про навчання по наших школах українознавства, про його вагу для нашої громади та для нашої Церкви, що, здавалося б, не повинно би бути ні однієї громади українців, де не існувала б школа чи курси українознавства. Всі ці статті та заклики намагалися промовити до серця й розуму всіх українців і звертали увагу на відповідальність нашої ґенерації перед історією та перед майбутнім громади в ЗДА.

Та, ніде правди діти, тільки невеличка кількість громад подбала про те, щоб створити українській дітворі шкільний варстат праці, де вона могла б вивчати українську грамоту, історію, географію, природу, пізнавати культуру й мистецтво свого народу й все те, що має служити для скріплення її молодих душ та для прищеплення їй любови до Рідного Краю. Більшість громад нічого не робить для того, щоб допомогти нашим дітям виростати на справжніх українських патріотів. То ж не диво, що значна частина нашої молоді виростає в постійному відчужуванні від України, від українських справ, від своїх батьків, від усього українства.

Можливо, що є ще такі громади, які вважають, що справа навчання й виховання українських дітей в українському дусі — це справа самих же батьків: батьки, мовляв, опікуються своїми дітьми від самого народження, тому й повинні самі дбати про їх навчання та виховання!

Такий підхід до цієї справи — наскрізь фальшивий, негромадський і дуже вигідний для тих, що визнають засаду: моя хата скраю. Українській громаді мусить залежати на тому, щоб усі її діти вивчали українознавство. Що більше: нашим моральним обов'язком є вимагати від батьків, щоб усі діти вивчали українознавство во ім'я інтересів України й Америки. Бо кожна українська дитина, що вивчає українознавство — це преважний чинник у поборюванні комуністичної пропаґанди, це майбутній громадянин, що своїм знанням своєї історії, культури, традиції зуміє як слід протиставитися неперебірливій у засадах комуністичній аґітці, як також допоможе виявляти неправду, яка діє на шкоду Америки. Кожна українська дитина, що вивчає українознавство — це заразом малий, але щирий та ідейний амбасадор української нації в своєму молодечому середовищі.

Справа вивчання нашими дітьми українознавства мусить бути сперта на широкій піддержці цілої української громадськости, на традиціях славної „Рідної Школи" у краю. За цим зразком працюють вже деякі наші школи українознавства, як напр., школа в Ню Гейвені, Конн; за слідами Ню Гейвену пішов і Гартфорд, Конн. Можливо, що й інші громади продовжують славні традиції рідного краю. Всі ці громади чи їхні громадяни є членами Т-ва „Рідна Школа", сплачують реґулярно місячні датки, чим дозволяють, напр., Управі в Ню Гейвені удержувати двох учителів, що вповні віддають свої сили для щоденного виховання молоді.

Широка база піддержки громадами шкіл українознавства має бути створена всюди, де існують такі школи, а тим більше там, де їх організують. На цій базі сперте існування наших українознавчих шкіл дасть запоруку правильного розвитку цих шкіл і дозволить охопити якнайбільшу кількість молоді. На це звернено увагу й на останньому Конґресі УККА.

ПЕРЕКАЗ ПРО ЛЬВІВ...

(Закінчення зі стор. 1.)

Так і сталося. Данило збудував на тому місці столицю.

— А що з Давидом і пастушками? — хотіла знати господиня.

— Паступки повиростали і вславились у боях з татарами, за що боярами зробив їх король та наділив майном. Давид дістав землі під Львовом і заложив село Давидів, а його приятелі, що були собі рідними братами й називались Помин і Ята, заложили село Помонята...

На тому закінчив оповідач. А я подякував за хліб і сіль, казав трубіти збірку і рушив у дальшу дорогу.

Потім, після війни, я вже не бачив цього „мандрівного історика". І не чув про нього. Тільки нераз чув від людей — що Львів нібито нецікаве місто.

— Бо не має ріки. І ніби без переказу про свій початок, як інші столиці.

А воно і ріка була, і переказ є, тільки не всі його знають.

знаємо.

(З книжки „Наш Львів", ювілейний збірник 1252-1952, Видавництво „Червона Калина, Ню Йорк, 1953).

Голос Читача

„Видайте документи..."

Професор Р. Смаль-Стоцький на кінці свого незвичайно цікавого реферату про Четверту Конференцію Американської Комісії для ЮНЕСКО (див. „Свобода", ч. 214 з 14 жовтня) писав: „Накінці ще мушу згадати одну прикру справу. У розмовах з американськими жидами ми завжди зустрічалися зі старими наклепами на український рух. Знаю, що матеріяли великої ваги, що правдиво освітлюють українсько-жидівські відносини, вже кілька років марнуються в одній науковій установі. Їх видати — це політична й науково-історична конечність, пекуча конечність сучасної хвилі. Неопублікування їх — це велика кривда для української справи. Хай УКК в цій справі забере голос".

Признаючи повну слушність, вважаю за потрібне доповнити, її пропозицію видання друком матеріялів, що зібрала й видала французькою мовою в Парижі наша судова комісія під час суду над С. Шварцбартом, вбивцею св. пам'яти Головного Отамана С. Петлюри. Один примірник цього видання є тепер в бібліотеці УВАН, я його недавно мав у руках. Більшість документів, вміщених в цьому виданні, вибрано з архіву армії УНР, що був присланий з Тарнова до Парижу. Де подівся потім цей архів, не знаю, але матеріяли, вибрані з нього до збірки, були формально засвідчені присяжним перекладачем при Паризькому суді. Крім згаданих архівних документів в цій збірці маються також виписки з різних видань про жидівські погроми та листів жидівських відомих діячів, що не обвинувачували С. Петлюру та українське військо у погромах, в тому числі й лист до жидів Голови американського жидівського Комітету. Цю збірку конче потрібно перевидати тут англійською мовою: її можуть тепер прочитати спокійно, розважно, без упередження американці й жиди та винесуть, треба сподіватись, інший посудок, ніж під час процесу й боротьби за спасіння від ґільотини С. Шварцбарта.

Матеріяли про погром жидів в рр. 1919-20 пригадали мені матеріяли про найбільший, найжорстокіший п о г р о м українського народу шляхом навмисного, пляново підготовленого с о в є т с ь к и м урядом голоду в Україні 1932-33 рр., під час якого в невимовно тяжких муках, гірше пекельних, загинуло с і м м і л і о н і в нашого люду. Український народ терпеливий, тільки через 20 років після цього погрому виступив він з прилюдним протестом та отверто назвав своїх погромщиків. Всюди в ЗДА та в Канаді одбулися протестаційні віча, маніфестаційні походи, заупокойні служби Божі. Знайшлося немало наочних свідків цього погрому, що подали усно чи на письмі й друком свої свідчення. Отже, **„хай забере і в цій справі голос УКК"**. З усіх існуючих в ЗДА українських громадських організацій один Український Конґресовий Комітет, що репрезентує ціле наше громадянство в ЗДА, має потрібні сили й засоби, щоб зібрати, оформити всі матеріяли, що стосуються до цього погрому українського народу.

А. Яковлів

Мої зустрічі з Олександром Ґранахом

З великим зацікавленням прочитав я статтю про книжку Олександра Ґранаха, жидівського артиста й письменника, великого приятеля українського народу („Свобода", ч. 220). Особа автора мені добре відома, як мабуть кожному українцеві, що служив у коломийському 24 полку піхоти, але вона й відома в цілому світі. Ґранах — це визначний драматург, директор театральної трупи, що об'їхала дослівно цілий світ (за вийнятком Німеччини й Італії), виставляючи п'єсу Ґранаха: „Жовта латка". Очевидно, особа Ґранаха добре відома й в Америці.

Пригадую, як Ґранах „нарокував" як рекрут до 24 п. п. Це був квітень 1915 р. Тоді кадра цього полку була „на еміґрації" й розміщалася в Ґребмінґ, в Стирії. Рекрути прибули до м. Верфен і я, як командант полкової школи однорічників, дістав наказ поїхати до Верфен і вибрати, з-поміж рекрутів, осіб, що мають право до однорічної служби.

У Верфен, у замку князя Євгена, вишикували рекрутів на подвір'ї. Проходжу від одного до другого і випитую про звання, студії, і т. п. В ряді стоїть молодий, гарний рекрут, з чорних очей пробивається велика інтеліґенція.

— Як називаєтесь?

— Олександер Ґранах.

— Звідкіля Ви?

— Вербівці, повіт Городенка.

— Яка освіта?

— Народня школа.

— Яке Ваше зайняття в цивілю?

— Пекарський помішник.

Проходжу дальше здовж ряду і випитую рекрутів, проте не можу забути інтеліґентного виразу обличчя щойно опитуваного вояка. В його очах слідна була не тільки велика інтеліґенція, але й деяка, не то зневага, не то ненависть до військового звання. Скінчивши опитування рекрутів, повертаюся просто до Ґранаха:

— Чим Ви є в цивілю? — питаюсь і гостро дивлюсь в очі.

— Декляматором в театрі Рейнгарда в Берліні.

— Виступіть і долучіться до групи однорічників.

Увечорі зголошую майорові фон Боулеві, що приділив до однорічників рекрута, який мабуть не має офіцерського цензусу та розповідаю про цілу подію. Майор зацікавився і наказав привести Ґранаха до офіцерської „менажі", де саме старшини споживали вечерю. Майор звертається до нього:

— Ви були декляматором у театрі Рейнгарда?

— Так є, пане майор.

— Тоді задеклямуйте нам щонебудь.

З уст молодого рекрута поплило „Зенґерс Флюх" („Проклін співця") Улянда. Мов заворожені сиділи старшини, слухаючи цієї відомої поеми у знаменитому, мистецькому виконанні молодого артиста. Мені самому мурашки ходять плечима, коли про цю деклямацію згадаю.

Багато ще дечого деклямував Ґранах, а коли пішов геть, усі офіцери, не виключаючи й майора фон Боуля, схвалювали мій самовільний вчинок і дякували мені за нього. Пішла кореспонденція: Берлін, Відень, міністерство і після цих усіх заходів, підтриманих опінією визначних високих німецьких військовиків, Ґранахові признали офіцерський цензус. Він закінчив школу однорічників і пішов зі своїм односельчанином Слезаком, що був при ньому ординарцем, на італійський фронт. Там обидва попали в італійський полон.

Як командант школи однорічників, я очевидно часто зустрічався з Ґранахом. Отримавши „офіцерський цензус", він до деякої міри засмакував у ньому, чого найкращим доказом є факт, що закінчив школу з найкращим вислідом. Почував, що цей цензус практично завдячує мені й тому ставився до мене незвичайно дружньо. Коли ж, у свята жидівської Пасхи, приїхала до нього його наречена й мати, я йому порадив негайно оженитись, використовуючи свята. Ґранах послухав і мені прийшлось відгулювати його весілля.

По роках, ми зустрілись з ним знову у Львові. Ґранах відшукав мене і запросив до свого театру, що саме був на гостинних виступах у Львові. Його театральна трупа виставляла саме „Жовту латку", п'єсу Ґранаха, яку бачили мільйони в цілому світі. Драма ця, що відзеркалювала нацистські переслідування жидів після захоплення влади Гітлером і що, як мені казав Ґранах, була сперта на фактах, не була тільки звичайною а н т и г і тлерівською пропаґандою. Ця п'єса пропаґувала, головно, гуманність, шляхетне відношення людини до людини, без огляду на раси, ідеології, і т. п. Оцю гуманність топчуть звеличники різних модних „ізмів" і проти цього бунтується шляхетна душа автора „Ес ґет дер Менш" — „Іде людина", що, як бачимо, є автобіографічним романом цієї цікавої людини — жида, уродженого й вихованого в українському селі, з якого він виніс якнайкращі спогади.

Володимир Могильницький.

З наших буднів

ВІРНИЙ КОЖНИЙ КАМІНЬ...

Львів. 1. листопада, 1953. Північ. На вежі Ратуша вибила дванадцята година. І тоді два кам'яні леви, що споконвіку „стережуть" головного входу, ожили й заговорили людською мовою...

— Бррр! Яка холодна мряка! Прозябає тебе до кости.

— Може бажаєш змінити клімат?... Тепер у Казахстані дуже тепло й сонячно.

— Пек та осина! Щоб не вимовити в лиху годину... В останніх днях щось зачасто „чорний ворон" увихається. І багато, кажуть, худоб'ячих вагонів притягли на Чернівецький двірець!

— А там що таке? Шибеницю ставлять?...

— Парадну трибуну роблять для кращих синів народу. Не забудь, що через тиждень „зустрічаємо з небувалим піднесенням 36-ті роковини великої жовтневої революції"! Передбачається „крупнє" збіговище. Сам Хрущов, кажуть, прилетить!

— Як Хрущов прилетить, то напевно хтось полетить коміть головою!

— З Облвиконкому, думаєш, чи з Міськради?... Їх же, сиріт, недавно чистили. Зі старої ґвардії один тільки Пелехатий залишився та й той помер.

— А, це ж мабуть, з нагоди „октябрських празників" привезли мануфактуру до Універмагу?

— Коли привезли?!

— Передучора, бачив, як вивантажували.

— Ну, то до нині вже розікрали.

— Це так, але бідний нарід без надії сподівається щось зарвати. Дивись — який довгий хвостище, з Ринку, аж до Катедри.

— Дехто ще з вечера застоює місце в черзі...

— Гей, гей!... Пригадуєш давні часи?

— Стільки й тої розради, що, часом, у снах тобі ввижаються.

— А мені, знаєш, якраз минулої ночі снився дивний сон: 1-ий Листопада, 1918-го року! Тоді, як той відважний студентина, перший раз в історії Львова, заткнув на Ратуші синьо-жовтий прапор.

— Еге! А потім — як почалася коломийка! Не одна така очайдушна голова, як у цього студента, покотилася на львівський брук... Пригадуєш, якраз коло мене було кулеметне гніздо! А там далі стояли обдротовані дерев'яні „кізли" і червоніласл велика калюжа крови...

—Дивлюся на цю білу ратушеву вежу і колупаю в своїй старій пам'яті. І нагадую, скільки на ній висіло всяких - превсяких прапорів та гербів!... Був на ній орел Габсбурґів, був царський яструб, була й польська пташка. Скинули пташку — повісили серп і молот. Скинули серп і молот — повісили ґакенкройц. С к и н у л и ґакенкройц та й знову повісили серп і молот, щоб він заснітився, проклятий!

— Тссс! Тихше, бо каміння підслухує нас!

— А мені не страшно. У Львові — навіть кожний камінь був і буде завжди вірний!

Ікер.

Листопадовий Зрив

Колись українські землі сягали на заході по угорську рівнину, далеко над долішній Дунай, (берладське князівство), та по Ясн, обнимаючи Буковину з Шипинською і Хотинською землями. Згодом обкроєні західні українські землі опинились на півтора століття під пануванням Австрії.

Починаючи від селянських бунтів на зелених полонинах буковинських Карпат (Лук'ян Кобилиця), українські визвольні змагання в культ-освітнім і в політичнім напрямку йшли невпинним темпом вперед. Львів став тим просвітнім огнищем, де пульсував живчик цілого українського народу, піднялась Буковина, ожила Срібна Земля. Австрія ставила величезні перешкоди не тільки в просвітній праці, а й у всім, а головно в формуванні українського війська, на початку української визвольної армії, під час першої світової війни. В найтяжчих боях розбито буковинський гуцульський курінь, в найбільш загрожені позиції кидано Українських Січових Стрільців. Одначе непереможні сини галицької й буковинської землі У. С. С., поруч борців всієї української нації, створили велику Леґенду визвольних змагань, що проявилась Першого Листопада.

Вночі першого листопада 1918 року Українські Січові Стрільці, що стояли в Чернівцях, поставили на ратушевій вежі український символ державности, синьо-жовтий прапор, і з рук українських військовиків у Львові тоїж ночі замаяв синьо-жовтий прапор у Львові та по інших містах і селах Західньої України. — Самостійність західних українських земель проголошено і в Галичині і в Буковині і на Карпатській Україні. Це знайшло своє завершення в універсалах Самостійности й Соборности на Софійській площі в Києві.

Завзяті бої за Львів у листопадовім зриві та бої за західні українські землі вимагали дуже великих жертв, тому українська нація ніколи не може забути цього великого — хотяй і трагічного змагу за волю.

А. В.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

УКРАЇНКА В МУЗИЦІ, ПІСНІ І ТАНКУ

Під таким гаслом має йти українська імпреза в рямцях Міжнародної Жіночої Виставки Народнього Мистецтва, яка має відбутися в днях 2-8 листопада ц. р. Імпреза має відбутись 7 листопада ввечорі о год. 9:30.

Імпрезовій Комісії Виставового Комітету пощастило здобути згоду визначних артисток для репрезентації всіх трьох згаданих галузей мистецтва.

З музичними точками виступлять піяністка Дарія Каранович і скрипачка Аліція Бучинська.

Дарія Каранович почала свою музичну освіту у композитора В. Барвінського, а закінчила її у Віденській Музичній Академії. Грала у Віденській фільгармонії і має за собою цілий ряд концертів по великих містах Европи. По приїзді до Америки виступала в Ню Йорку, де є найбільша конкуренція світових мистецьких сил, і здобула собі признання фахової критики.

На форумі Виставки уперше в Америці виступить молода скрипачка Аліція Бучинська. П. Бучинська, абсольвентка Зальцбурґської Музичної Консерваторії, здобула собі поважне місце в музичному світі, даючи концерти в Італії, Франції, Швайцарії, Австрії і Німеччині. Критика зачислює п. Бучинську до найвищої кляси скрипаків.

Вокальну частину заступатимуть співачки п. Лисогір і Орловська - Фоменко. Пані Лисогір, оперова співачка, член „Сіти Сентер Опера" в Ню Йорку, вже відома нашому громадянству, яке все захоплюється її милозвучним голосом.

Ізабела Орловська, концертова співачка, крім гарного голосу має знамениту здібність володіти ним, що і признається фаховою критикою поряд із підкресленням музичної культури виконання. Точки, які виконає співачка, є новим надбанням української музики, а саме твори відомого вже композитора М. Фоменка, якого будемо мати приємність почути як акомпаніятора співачки.

Супроводити спів пані М. Лисогір буде п. Ольга Дмитрів, а клавірний супровід скрипачки А. Бучинської має Евгенія Чапельська.

Нарешті Рома Прийма, з іменем якої лучиться поняття справжнього танкового мистецтва. Це про неї так влучно написано після виступу у Торонті: „Вона зміщає в собі здібности творця образів, оповідача, поета і проповідника". Рух Роми, за висловом іншого критика вже европейського, „це тільки канва, на котрій якась вища духова сила тче переживання і життя".

Гратиме до танку проф. Іванна Прийма.

Український конферанс вестиме відома драматична артистка Лідія Крушельницька а в англійській мові концертова співачка Марія Боднар.

На закінчення програми драматично - хореографічна група „Джерело" під проводом Романа Петрини виконає народній танок „Гуцулка".

Ол. Животко.

Гуцульська зустріч.

Так, як майже кожна закутина України, так і Гуцульщина має свою еміграцію. Розбрилися уроженці та мешканці Гуцулії по широкому світі. Чи мало попало і в Ню Йорк. Кожний тут живе своїм життям; всі однак схоронили любов та відч увають тугу за своїми рідними Карпатами. Це викликало потребу зійтися ,щоб в гурті віджили бодай спомини та перенеслися думками туда, куда тяготіє серце. На кинений аранжерами зазив зійшлися еміґранти з Гуцулії дня 19 вересня 1953 р. в Ню Йорку. Зійшлося понад шістдесять осіб з Ню Йорку, Филаделфії та Ню Гейвен. Були репрезентовані такі місцевості з Гуцулії: Делятин, Ворохта, Жаб'є, Ящемче, Дора, Микуличин та Косів.

За скромно заставленими столами відбулася товариська гутірка переплітана співами коломийок та гуцулок.

Зустріч відчинив найстарший на залі п. Пацкаль, бувший голова Рідної Школи Делятинського Району. По привітанні гостей зарядив однохвилинну мовчанку для вшанування пам'яти тих Земляків ,що в минулій воєнній хуртовині стратили своє життя. Споминами про життя-буття Гуцулії в часах довоєнних та воєнних ділилися пп. Салик, д-р Небелюк, інж. Гладишевський та І. Абрамюк. П. Бехметюк ,бувший довголітній організатор культурного та господарського життя Гуцульщини, висловив побажання зорганізовання сталого зв'язку поміж гуцулами, подаючи для цього відповідні проєкти. Приявна молодіж була одіта в стилеву гуцульську ношу. Аранжерами зустрічі були: Ілько Абрамюк, д-р Левицький, Секрета, Іван Мисюк та Юра Мисюк. Господинями зустрічі були пані: Абрамюк, Салик, Нищей, Марія Мисюк та Левицька.

Зібрані зложили на українських скитальців в Европі квоту $20.

О. П.

Бісмарк, Н. Д.

Виступ Капелі Бундуристів.

Дня 7 жовтня ц. р. Північна Дакота слухала української пісні і любувалася ніжно-перебираними, гармонійними звуками бандури. Концертова заля столиці Бісмарку вщерть наповнена публікою. Отсе перший раз, що вона така різноманітна: бо коли звичайно вербувалася лиш з Бісмарку і поблизької околиці — цим разом з'їхалася з усіх закутин дакотських степів: це наші справжні українці, які поселилися тут перед десятками років. Всі вони прибули до Бісмарку з Києва, України, Горгаму чи інших місцевостей, не шкодуючи ні часу ні труду часом і двістамилевої дороги.

Це вперше, що вони чують і бачать щось свого рідного, може і призабутого вже десятками років і новим стилем життя. І тут слід ствердити, яку корисну національно-освідомлюючу працю проводить у Дакоті філія УККА: це вона, що в порозумінні і з допомогою місцевого музичного об'єднання „Сівік Мюзік Ассошіейшен" запросила нашу капелю бандуристів до Бісмарку, вона повідомила і заохотила інших людей до участи в концерті, розповсюдила і спопуляризувала своєчасно статтями в американській пресі Українську Капелю Бандуристів.

Цією самопосвятною діяльністю зайнялися в першу чергу голова філії УККА на Північну Дакоту д-р А. Жуковський і його дружина Слава, як і місто-голова філії пан Стефан Глебічук і його дружина.

Це — українську публіку полонили м'ягкі і тужливі звуки бандур, бадьорі і сумовиті мелодії українських пісень, барвисті строї артистів.

І так „Бісмарк Трібюн" аж двічі висловився додатньо про виступ капелі; між іншим пише:

„Хоч слова нам чужі, проте музика була чудова; чи це була пісня повна динамізму чи ніжности всі хористи, від найвищого тенора до найнижчого баса, виказалися повними артистичної досконалости і без будь-яких псевдоефектів. Це був гарно проведений вечір".

Українське громадянство влаштувало Капелі після концерту товариську зустріч-вечерю, на якій були присутні теж і представники місцевого музичного американського світу.

Є всі дані на те, що виступ нашої капелі зумів здобути собі всі симпатії американської і нашої публіки і мав велике пропаґандивне значення для популяризації нашої справи в Північній Дакоті.

Йонкерс, Н. Й.

Організаційні збори УНС.

Заходом Т-ва „Подільська Січ", від 8, УНС, відбулися організаційні збори в неділю, 18 жовтня, на які прибув головний секретар УНС п. Григорій Герман. Збори відкрив голова відділу п. Гарасимів, покликаючи до слова п. Германа, що з черги пояснив ціль його приїзду до Йонкерс. Приявні уважно вислухали виснення п. Германа про 60-літній Ювілей УНС та про важність цієї організації для кожного з нас особисто, для нашої громади та для нашого народу. Свою промову головний секретар ілюстрував переконливими та багатомовними прикладами.

Промовець зокрема закликав старших членів, щоб організували в ряди УНС нашу молодь, що б перебрала нашу спадщину й її продовжувала та збагачувала новими вартостями. П. Герман пригадав членам, що він був у Йонкерс більше як двадцять років тому, коли ще не було ані українських клюбів, ані Укр. Дому. До теперішнього розвитку й стану нашої громади у великій мірі причинився УНС і за це він заслуговує на всебічну підтримку з його дальшій праці.

На закінчення промовець закликав членів і присутніх, щоб кожний з них в ювілейному році зорганізував бодай по два нові члени та допоміг збільшити ряди УНС до намічених 75,000 членів. Після промови приявні ставили запити, на які п. Герман давав відповідні виснення.

П. Гарматюк, секретар.

Міннеаполіс, Мін.

Гарна ініціятива осередку СУМА

За ініціятивою місцевого осередку СУМА ім. Івана Мазепи, українське громадянство Міннеаполісу мало нагоду побачити в днях 17-го і 18-го жовтня виставу п'єси Тараса Шевченка „Назар Стодоля".

П'єсу підготовив місцевий осередок СУМА, під мистецьким керівництвом п. Бориса Грінвальдта, запрошуючи до співучасти молодь з-поза лав СУМА. Як на аматорські сили, вистава пройшла з надзвичайним успіхом.

Приємно було побачити на сцені той найкращий елемент місцевої української молоді, родом з різних земель України, що мимо всяких перепон і невигод, доложив багато праці і обдарував місцеву українську громаду гарною виставою твору нашого генія Тараса Шевченка.

В головних ролях виступали: Ірма Машталір, Таня Борецька, Ніна Пригар, Василь Лучків, Юрій Никифорук і Ярослав Конол.

Окреме признання належиться режисеру п. Б. Грінвальдту, який не пожалів часу і труду на те, щоб піддержати в нашій молоді зацікавлення українським драматичним мистецтвом. Віримо, що і на дальше п. Грінвальдт залишиться серед нашої молоді, а вистава п'єси „Назар Стодоля" не буде останньою.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

Туркестан в очах американця

(Закінчення зі стор. 2)

кент, москалі його випередили й штурмом взяли це місто. На протязі цих років москалі загарбали великі простори від о. Балкаш до Джаксартезу.

Так послідовно, підбурюючи одних і поборюючи других, розпалюючи населення проти їх урядів, інфільтрацією та іншими способами Москва підготовлялась до прямої інтервенції. Ніколи не починала вона війни відкрито, а завжди вела її як злодій уночі.

І мабуть недарма англійці, що так прекрасно розбираються в азійських справах, зокрема у справах країн, сумежних з Індією, в особі свого представника Веба, в Об'єднаних Націях гостро закидали москалям, що вони дуже „беруть до серця" долю Марокко, а тим часом нищать в Азії мусульманські народи й ліквідують їх культуру. Тоді Малік дуже з того обурився і назвав цю заяву Веба вмішуванням в чужі справи!

В останній кореспонденції до „Ню Йорк Таймсу" п. Сейлсбері, підсумовуючи свої враження з цілої подорожі зазначає, що в більших містах Узбекістану москалі й українці кількісно дорівнюють узбекам або й перевищують їх, але в селянському населенні узбеки творять 90% більшости. Взагалі ж мішанина населення там дуже велика. Наприклад, в Таджикістані узбеків більше як москалів і часописи друкуються у трьох мовах — московській, таджикській та узбецькій. В багатьох казахстанських містах більше українців, як казахів... але не виходить ні одного українського часопису, як немає його й на Зеленій Україні.

Лист пробує оправдати московську політику: „Це було б дуже помилково думати, що тубільне населення в Центральній Азії перебуває під тиском русифікації. По школах навчають московської мови разом з тубільчою. Але коли ви попадаєте вглиб країни, то знаходите щораз більше людей, які не знають московської мови зовсім"... Отже — правдива колонія і колоніяльна система!

Подаємо до відома, що оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини огол.) пересилати разом з текстом.

Адм. „Свободи".

ПРАЦЯ

УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ пошукує фахового пекаря, що вміє виконувати ручно пекарську роботу. Стала праця і добра платня. Зацікавлені можуть голоситися до THE AUBURN BAKING CO. 1511 Auburn Ave., Cleveland 13, O. Telephone: PR. 1-7765

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

РІЗДВЯНІ КАРТКИ: мистецьких всіх малярів, (з ковертами) висилаємо 12 штук за $1.00; 2 туз. за $2.00; 3 туз. за $2.50 — за попереднім надісланням грошей. СТІННІ КАЛЕНДАРІ на 1954 РІК по 35¢. Для склепів знижка в ціні. Замовляти: ARKA Co. 48 East 7th Street New York 3, N. Y. Phone: GRamercy 3-3550

БІЗНЕСОВІ НАГОДИ

ГРОСЕРНЯ — КРАМНИЦЯ Добре положення, $1,100 тижнево. Модерний 4-кімнатний апартмент. Якщо бажаєте склеп — продаж зі стратою, власнитель мусить відійти. BE 2-8551 кликати рано. Box O-27 Rm. 830, 11 W. 42nd St., New York City

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!

ОСІННЯ ВИПРОДАЖ ФУТЕР

Дешеві ціни.

Wujkiw & Kopiec, Inc. Mfg. Furriers 111 E. 7th ST. N.Y. 9, N.Y. Spring 7-8710

ПРАЦЯ Help Wanted—Male

МАШИНІСТ що працює на трикотажних машинах Reading Sweater Hosiery. Знаменита нагода, постійна праця, першенство з досвідом в жіночих светерах. Стара поважна компанія. MORGAN CLAN 200 Badger Ave., Newark, N. J.

МЕХАНІКИ З ДОСВІДОМ АБО БЕЗ до продукції металевих артикулів. Всі користі, платні свята і т.д. Незвичайні оказії. Мусить говорити по-англійськи. FALSTROM COMPANY Main Avenue, близько Brook Avenue, Passaic, New Jersey Tel. PRescott 7-0015

ДО КРАЯННЯ М'ЯСА CHICAGO DRESSED BEEF CO. 256 Franklin St. Worcester, Mass. Зголошення до Mr. Bonneau.

ПЕРШОКЛЯСНІ МАШИНІСТИ Першенство мають досвідчені гумові ливарники та струментики. PRO MFG. CO. 31 22nd Ave. Paterson, N. J.

ДОСВІДЧЕНІ I. D. i O. D. ТОЧИЛЬНИКИ на другу зміну. Добра платня, добрі умовини праці. Голоситись: PRECISION GEARS and PRODUCTS INC. 132 Iowa Avenue, Paterson, New Jersey

МАШИНІСТИ ДО ВСЬОГО Стала праця, добра платня. Phone Mr. Harris, HOboken 3-4428.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ... КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС

Професійні оголошення

Dr. H. M. Zalewski ОПТОМЕТРИСТ БАДАННЯ ОЧЕЙ 237 Pershing Avenue CARTERET 1-7608 or SOUTH AMBOY 228 1st Street Phone South Amboy 1-2029

Спорт

ДЕБЮТ ДРУГОЇ ДРУЖИНИ УСК НЮ ЙОРК

ВАРШАВА СК „Б" — УСК „Б" НЮ ЙОРК 2:5 (0:2)

УСК „Б": О. Рiштник — О. Олійник (I), В. Кокольський — I. Гаврилюк, О. Наливайко, П. Луцик, В. Олійник (II) — Р. Гриніщак, З. Шпон, Ю. Лектей, І. Кісілька, Я. Палівода. Менаджер: інж. Стефан Кравченюк.

Факти: Ворота для УСК-у здобули: 0:1. Гриніщак, 0:2, З. Шпон, 0:3 І. Кісілька, 2:4, 2:5 Ю. Лектей. Наріжняки: 5:1 для УСК „Б".

Ню Йорк, 18 жовтня 1953. — Дбаючи за майбутнє українського футболу в Америці, УСК Ню Йорк вирішив створити дружини резерви. УСК „Б" дебютував у мистецьких змаганнях Першої Дивізії Метропольтальної Ліги проти технічно слабих варшавяків. Основу УСК „Б" становлять юніори минулого сезону.

До своїх перших змагань УСК „Б" виступив не в конечно запляннованому складі й в першій половині старався знайти загублену підчас літньої перерви зіграність. В пункті кондиції ще є багато побажань. Ключеві позиції є добре обсаджені. Технічно молоді змагуни є заавансовані.

С. К. „ОЛІМПІК" — У.С.Т. „ДНІПРО" Балтімор, Мд. 1:2 (0:1)

Футбольні змагання У.С.Т. „Дніпро" з С.К. „Олімпік" мають у нас, вже свою історію. Почалась вона минулого року, зараз по заложенні клюбу в Балтімор. Управа товариства, розглядаючись за противником, на перші змагання, — вибрала С.К. „Олімпік". Вибір був удалий! Греки показались добрими учителями і виграли змагання у відношенні 6:1.

Говорять, що немає злого, щоб на добре не вийшло. Висока програ змусила „Дніпровиків" до більшої праці що собою. На наслідки не прийшлося довго ждати. У змаганнях за першенство ліги „Дніпро" виграв з „Олімпік" 2:1. Відплатні мистецькі змагання закінчились також вислідом 2:1. Учні перевершили учителів.

Цьогорічна підготовка до гор за мистецтво ліги почалась змаганнями, знову таки, з „Олімпік". Вислід 7:1 в користь „Дніпра". Виходить, довг з минулорічних товариських змагань повернений, та ще й з процентом.

Греки починають говорити про „пеха". За всяку ціну хочуть з ним покінчити. Солідно підготовляються до мистецьких змагань. Стягають нових грачів. На кілька днів перед змаганнями погрожують, що тим разом так легко не піде.

Приходить 10 жовтня — день розгри. На площу вбігають обидві дружини. Гру починає „Дніпро". Зразу, гарними подачами, здобуває терен — атакує противника. Збентежені греки, що грають „гурра" високу гру, починають розбиватись. „Дніпро" приступосується до гри високої, через що публіка не бачила ні гарних, ні ефектовних загрань.

Загально схарактеризувавши, була це типова боротьба за пункти. Вину за це поносить противник, що за всяку ціну хотів ці змагання виграти.

П. В-вич

ПРАЦЯ Help Wanted—Female

РЕЄСТРОВАНІ ДОГЛЯДАЧКИ ХВОРИХ, з дозволом на загальну практику, загальні обов'язки в домі доглядачок, 8 год. денно, 6-денний тиждень. Тел.: WHippany 8-0156

ОПЕРЕЙТОРКИ до штучних самоцвітів. (Rhinestones) Стала праця, добра платня. A. SIOUFFI 13 East 31st Street New York City

РЕЄСТРОВАНІ ДОГЛЯДАЧКИ ХВОРИХ Нічна зміна від 12 Р.М.—8 А.М. Харчування — 40 год. тиждень. Добра платня. DOCTOR'S HOSPITAL Union City, N. J.

ПОТРІБНІ ЧИСТИЛЬНИКИ І КОНТРОЛЬОРКИ Досвід праці при штанах. COHN'S CLOTHING CO. 101 Wyckoff Avenue Brooklyn, N. Y.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, в тим самим і співвласниками чотирнадцяти-мільйонового Союзового майна!

FOR RENT

JERSEY CITY Ідеальне положення, Journal Sq. і околиця. Добра торговельна околиця; надається на кожний бізнес, кравецтво, пральня, аптека, гуртівні. Ідеальне для лікарів, дентистів й інш. Доступний рент. Кликати N.Y. ME 5-7266

MISCELLANEOUS

Алюмінієві вікна ВІКОННИЦІ І СІТКИ Потрійна комбінація у всіх величинах. $19.95 Вставляємо на бажання. Спеціялізація в комбінації дверей і венецьких алюмінієвих заслон. QUALITY ALUMINUM PRODUCTS INC. Newark, N.J. .... Bigelow 2-3700 Orange, N.J. .... ORange 2-3000 Elizabeth, N.J. ... ELizabeth 3-6516 Bayonne, N.J. ... HEmlock 6-2180 Plainfield, N.J. ... PLainfield 6-4737 Jersey City, N.J. JO Square 2-4360 Perth Amboy, N.J. Hillcrest 2-1610 Staten Island — Gibraltar 7-3623 GI 7-8202

Увага! Клівленд, Лорейн, Акрон і околиця! ЗАХОДОМ ОРГАНІЗАЦІЇ СУМА В КЛІВЛЕНДІ В НЕДІЛЮ, 15. ЛИСТОПАДА 7:00 веч. відбудеться ВЕЛИКИЙ РЕПРЕЗЕНТАТИВНИЙ ВИСТУП в MUSIC HALL AUDITORIUM. Виступить Ансамбль танцюристів під кер. Юрія Русина з багатою програмою укр. нар. танків. Гостинну участь в програмі беруть: п. Дмитревич, Муж. Хор ООЧСУ під кер. Проф. Барвіча, сольоспів — Я. Сідельник. Білети в продажі: $2.00, $1.50, $1.00. Замовляти в крамниці „Говерля" Professor St., Tel.: CH. 1-7520. — З огляду на велике пропагандивне значення цього виступу перед чужинцями, просимо Шановне Громадянство взяти якнайчисленнішу участь.

ТЕПЕР ПОРА ЗАПИСАТИСЯ НА КУРСИ САМОХОД. МЕХАНІКІВ І КУРСИ ЇЗДИ GR. 7-8951 AUTO REPAIR КУРСИ МЕХАНІКІВ КУРСИ ЇЗДИ АВТАМИ Постараємося для Вас про ергамін Лайсенсу Наші учні дістають диплом Помагаємо в одержанню праці Інструкції в українській і англійській мовах КУРСИ ДЕННІ ВЕЧІРНІ І НЕДІЛЬНІ Інструктори фахівці. Залож. в 1916 L. TYCHNIEWICZ, директор METROPOLITAN AUTO SCHOOL 155—2nd Ave., близь. 10th St. NEW YORK CITY

ЗНАНИЙ ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ЮВЕЛІРНИЙ МАГАЗИН Kars Jewelers Власгитель ОЛЕКСАНДЕР БРАНДТ 218 E. 14th St. (поруч з кінотеатром Jefferson) New York 3, N. Y. Tel. GRamercy 3-5875 Годинники найрізніших відомих швайцарських марок. ПРЕДСТАВНИЦТВО ГОДИННИКІВ: OMEGA — LONGINES — DOXA — CYMA; ОКРІМ ТОГО НА СКЛАДІ Є PAUL BUHRE, TISSOT і інші. НАПРАВА НАЙСКЛАДНІШИХ ГОДИННИКІВ. МАЄМО ІМПОРТОВАНІ З ШВАЙЦАРІЇ ЧАСТИНИ. ТАКОЖ ВИКОНУЄМО УСІ НАПРАВКИ ГОДИННИКІВ. Всі направки провірюються на electronic watch master mach. ПИСЕМНА ГАРАНТІЯ НА 1 РІК. НАПРАВА, ПЕРЕРІБКА І ЗАМОВЛЕННЯ на ювелірні вироби зі золота, платини й срібла. НА СКЛАДІ Є У ВЕЛИЧЕЗНОМУ ВИБОРІ: брилянтові перстені, ковтки, браслети, ланцюжки, хрестики. Шлюбні перстені з червоного золота вагою 14—18 каратів, 14 каратові ручні роботи тризуби. НИЗЬКІ ЦІНИ. Слухайте нашу радіопередачу в неділі від 8 до 9 ранку. У вівторок від 6 до 7 веч. Передачі F.M.-92.3 мегациклів. В суботи від 1 до 2 дня на станції WHOM 1480 кс. Розмовляємо по-українському. Бажаючим, усі товарі продаються на сплату до 18 місяців. Звертайтеся до п. Олександра БРАНДТА. Всю працю виконуємо в нашій робітні на місці

REAL ESTATE

STATEN ISLAND — 2 FAM. Гарна дільниця, прегарний 2-родинний дім на 11 кімнат, гараж на 2 авта, огрівання оливою, велика парцеля 100x165 з багатьома овочевими деревами. Дуже догідна комунікація до Ню Йорк Феррі. Власник хоче $18,000. Телефонічні запити до Marion Poulsen at GI 2-2926; а після 5. попол. GI 8-0180; John L. Piazza Broker, Box 572 Forest Ave. West New Brighton, S.I. 10, N. Y.

HOTEL MARSEILLE Пропонує приміщення в цілості або окремими кімнатами. Надається на РЕСТОРАН—„КЕЙТЕРЕР" і на ПРИМІЩЕННЯ для ЗБОРІВ товариств, організацій клюбів і т.д. — Низький рент. Ask for Mr. G. UN. 4-2100 240 W. 103rd St. N. Y. City

BRONXVILLE HEIGHTS ПАНОРАМНЕ ГОРИСТЕ ПОЛОЖЕННЯ. Близько шкіл і комунікації. Будував власник. Жовті tapestry. Мурований. Ідеальне для доктора. Все на одному поверсі: Входова заля до вітальні 18x22. Їдальня 15x13. Велика кахлева кухня. Дві великі спальні, модерна лазничка з тушом над головою. ПАРТЕР: вбудований гараж. Корисна кімната. Кімната для прибиральниці, „rumpus" кімната 18x22 з комином. Три шафи на тім поверсі. ПІДДАШШЯ: Викінчене піддашшя, місце на осібну спальню. Вхід на соняшний поклад 12x45. Площа 80x100. Огрівання: 2 огрівачі на оливу і вугілля. Можна вживати обидвох. Ціна: $24,500. Оглядини через власника-мешканця. Mr. JOSEPH SANTAMARIA, Sp. 9-4528 120 Round Hill Drive, Yonkers, N. Y.

EAST OLDFIELD, L. I. Прегарний 1-родинний дім, огріваний теплою водою. Вестчерський камінний фронт, 2 коминки, пів-приватна дорога, один акр $20,000. Додаткові акри на продаж, близько 2 яхтових клюбів, міського приватного побережжя, курси Гольфу, ¾ милі до станції Stoney Brook L.I. R.R., Ingrid Rd. & Quaker Path, A. Bruhn, Тел.: JA. 6-3928.

ROSLYN HEIGHTS, Fairfield Park 2 спальні, кімнатка, їдальня. Додано: частинно викінчене піддашшя. $24,500. — Добрий продаж. Phone: ROslyn 3-4583.

Business Opportunity

МАЛИЙ РЕСТОРАН І СОДОВА ФОНТАНА 3-кімнатне мешкання разом. Повне влаштування, прилавок і стіл, 40 місць, гараж і в'їзд для авта. Ідеальне для подружжя, при головній автостраді Selden, L. I. За добрий дохід грошу, 50x100. Повна ціна $14,000, готівки $3,000, догідні рати, без посередників. IL. 7-0578

MISCELLANEOUS

MORTGAGE LOANS First Mortgages Second Mortgages Construction Mortgages LOWELL INVESTMENT CORP. 31 W. Main St. Somerville, N.J. Tel.: Somerville 8-3248

Увага! Громадяни! DUNLEY HAT SHOP 14 SAINT MARK'S PLACE, NEW YORK CITY (Іст 8 вул. між 2-3 Евеню.) має на складі найбільший вибір фільцових КАПЕЛЮХІВ власного виробу на осінь і зиму, найкращої якости в найновіших фасонах і кольорах. — У нас куплені капелюхи приймаємо до перерібки. Пригадуємо, що маємо відділ Мужеської Галянтерії, а саме першої якости сорочки знаної марки "JAYSON", дощевики, светери з імпортованої вовни, парасолі й інш. Просимо зайти і переконатись про високу якість матеріялу та низьку фабричну ціну. — Говоримо по-українськи. Слухайте наші оголошення по радіо-програмі п. Мельника кожної неділі між 7-8 год. рано на хвилях 1480, (станція WHOM) та проф. Чубатого в суботу о год. 2.30 по пол. Отворено щоденно до 8:30 веч., в п'ятниці і суботи до 10:00. DUNLEY HAT SHOP 14 SAINT MARK'S PLACE (Іст. 8. вул. Bet. 2—3 Ave.) NEW YORK, N. Y.

КУРСИ—НАУКА

ВЖЕ РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ НАВЧАННЯ Технічного Креслення після амер. програми і вимог, двомовний учбовий матеріял. Виклади в укр. мові з анг. технічною термінологією. ДЛЯ ПРОВІНЦІЇ ЗАОЧНЕ НАВЧАННЯ. Інформації уділяє: K. CERKEWYCH, Eng. 350 Grove Street Jersey City, N. J. Phone: DElaware 2-0741

REAL ESTATE

КОЛИ ВИ БАЖАЄТЕ замешкати у прекрасній ФЛОРИДІ — а потребуєте помочі щодо купівлі дому — прошу удаватись до СОНЯ КОРОЛ БРАВН SONYA KOROL BRAWN Українська репрезентантка. HAMILTON REALTORS 8335 N. E. 2nd Avenue Miami 38, Florida

ДО ВИНАЙМУ

ДО ВИНАЙМУ добра кімната, належно умебльована, електрика, центр. опал, користування кухнею і лазничкою, гарний район, зручне сполучення. Місячно $28. Адреса: E. P., 1198 Pacific St., Apt. G, Brooklyn 16, New York Оглядини денно від 6—10 вечера.

ДО ВИНАЙМУ мешкання з усіми вигодами в Менгетені та Бронксі, а також недорого продається 3-родинний дім із садом та гараж, готівкою $3,500. Дзвонити до 10 ранку та 7-9 ввечорі. LOraine 8-2952

30th ANNUAL WOMEN'S INTERNATIONAL EXPOSITION Women's Wonderland Понад двісті експонатів. Сценічні виступи. Від 2. листопада до неділі 8. листопада. Щоденно від полудня до 11-ої год. вечорі. Вступ 75¢ + податок. 71st Regiment Armory, 34 St. & Park Ave. N.Y.C. Оглядніть українську виставку.

MOVIE

Two Days Only — Nov. 1 and 2 Stirring Drama In Color THE MIRACLE OF OUR LADY OF FATIMA The famous miracle that occured 35 years ago in Portugal. AMERICAN THEATRE 3rd St. bet. Aves B & C New York City

Ставайте членами Українського Народного Союзу, в тим самим і співвласниками 14-ти мільйонового майна організації!

☦

Посмертна Згадка

ВАСИЛЬ СЛОБОДЯН, уродж. 1. січня 1885 р. в Шепарівцях, пов. Коломия, член „Т-ва „Мир", від. 524 УНСоюзу в Філядельфія, Па., помер 22. жовтня 1953 р., полишаючи 5 дітей. Похорон відбувся 26. жовтня н.р. з катедральної церкви при вул. Н. Франкліна. — В. Н. П.! І. Струк, секр.

Професійні оголошення

Ліга Української Молоді — Огайо шукає ІНСТРУКТОРА українських танців для нашої округи. Негайні зголошення слати на адресу: OLGA ZERKO 690 Allyn St., Akron, Ohio

УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО В. Череватюка і Сина YARDLEY FURNITURE CORP. Manufacturers of Upholstered Furniture 730 EAST 149th STREET BRONX 55, NEW YORK Tel.: CYpress 2-9521

EVergreen 3-4450 FILL YOUR BINS NOW Spring Prices In Effect MAPLE Coal & Coke Co. Antracite FUEL OIL bituminous OIL BURNERS SALES & SERVICE 72-74 Box Street BROOKLYN 22, N. Y. Федько Кудлак.

КОЛИ СТРАЖДАЄТЕ ВІД БОЛІВ У МУСКУЛАХ, ТО НЕ ЗАБУДЬТЕ ЦЕ ПРОЧИТАТИ Кожний суглоб і кожний мускул може стати джерелом болісних страждань. Ноги, коліна, руки, літі, крижі, шия й пальці — коли вони болить, спричиняють донкульні муки, про які тільки ви, що страждаєте, можете знати. Але ось добра новина для вас у повідомленнях, що вже пробували ANTRO formula для полегші в цих болях. Багато з тих, що думали, що вже ніколи не будуть сміятися, радісно повідомляють, що їхні болі зникли після перших кількох доз цих чудових ліків. Тож нашо непотрібно страждати, коли в ви можете дістати допомогу. Виштіть цю вирізку до KINGSLY CO., Dept. 13, Box 415, Peekskill, N. Y., а тоді дістанете для пакунок цього чудового ліку ANTRO FORMULA (звичайна ціна $6.00) відворотною поштою. Читачі цієї газети мають заплатити поштареві тільки $5.00 (крім поштової оплати C.O.D.). Але сплатіть поки ANTRO ще можна набути Ім'я .... Адреса: .... Місто .... Стейт ....

ІВАН КОВАЛЬЧИК FUNERAL HOME COMPLETELY AIR CONDITIONED ЗАНИМАЄТЬСЯ ПОХОРОНАМИ В СТЕЙТІ NEW JERSEY Ціни приступні для всіх Обслуга чесна і найкраща. У випадку смутку в родині кличте як в день так і в ночі: JOHN KOWALCHYK 129 GRAND STREET, cor. Warren Street, JERSEY CITY 2, N. J. Tel. HEnderson 4-5131

ІВАН БУНЬКО УКР. ПОГРЕБНИК Обслуга чесна і найкраща по ціні так низькій як $150 JOHN BUNKO Licensed Undertaker & Embalmer 437 EAST 5th STREET New York City Dignified funerals as low as $150. Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕТРО ЯРЕМА УКР. ПОГРЕБНИК Занимається похоронами в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ Контрольована температура. Модерна каплиця до ужитку даром. PETER JAREMA 129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y. Tel.: ORchard 4-2568

ОСТАННІ ВИПУСКИ Українських Платівок „СТІНСОН" ДЛЯ ВАШОЇ МУЗИЧНОЇ РОЗВАГИ. Stinson records

182 Соловейко — вальс інструментальна; Радехівська коломийка, Вокальна з оркестрою нар. пісня
183 Щаслива, Вокальна з оркестрою; Люлька-файка, Вокальна з оркестрою жартівлива пісня
184 Десять параграфів, Жартівлива пісня; Новосниа Львовянка, Вокальна з оркестрою
185 Фіксований чоловік (Частъ I), Жартівлива пісня вокальна з оркестрою; Фіксований чоловік (Частъ II), Жартівлива пісня
186 Пісня про жовніра (Частъ I), Жартівлива пісня; Пісня про жовніра (Частъ II), Жартівлива пісня
187 Ой, вип'ємо родино, Нар. жартівлива пісня вокальна з оркестрою; Бублички, Нар. жартівлива пісня вокальна з оркестрою
188 Жнива, Народня пісня вокальна з оркестрою; Бувай здорова, Народня пісня вокальна з оркестрою
189 Хто не хоче працювати; Похорон жовніра
190 Старість не жарти (Частъ I), Жартівлива пісня вокальна з оркестрою; Старість не жарти (Частъ II), Народня пісня
191 Прощаюсь дівчино з тобою, Народня пісня вокальна з оркестрою; Сумно мені сумно, Народня пісня вокальна з оркестрою
192 Ой в чистім полі Ірчик, Сольо: Джан Слободян; Сухая верба, Сольо: Джан Слободян
193 За горами за лісами, Народня пісня вокал. з оркестрою; Кажуть люди, Народня пісня вокал. з оркестрою
194 Соколи-соколи, Народня пісня вокал. з оркестрою; Ми гайдамаки, Народня пісня вокал. з оркестрою
195 Закладаюсь о 10 цнт., Жартівлива пісня вокал. з оркестрою; Допитався, Жартівлива пісня вокал. з оркестрою
196 Толока, Жартівлива сценка розмова в супр. орк.; Зводини, Жартівлива сценка розмова в супр. орк.

Багато платівок награно спеціяльно для СТІНСОНА. Не доміляться при нормальних вживанні. Платівки „СТІНСОНА продаються ПО 89 ЦТ. Постачання по всіх країнах. Домагайтесь повного безплатного КАТАЛОГА українських і російських плит СТІНСОНА в найближчій крамниці, або пишіть за ними до: UNION SQUARE MUSIC, Inc. 27 UNION SQUARE WEST, NEW YORK 3, N. Y.

ТАРЗАН, ч. 3178. В пастці

Обходячи халупу на своїм шляху до брами, Джером і Джессіка просто набігли на групу пігмеїв, що на них чекали.

Пігмеї були заскочені несподіванкою, але хоч Джером одчайдушно боровся, його швидко перемогли.

Схвильовано викрикуючи, малі люди, штовхаючи Джерома та його сестру, притягли їх до ватри, де чекав Ребега.

— Одна нагода на сто зробити це, сестро! — шепотав Джером — і я її програв! Шкода, друзяко дівчино.

ЗДА ВНЕСЛИ В ОН ФОРМАЛЬНЕ ОБВИНУВАЧЕННЯ ПРОТИ КОМУНІСТІВ ЗА ВАРВАРСТВА В КОРЕЙСЬКІЙ ВІЙНІ

Представник ЗДА передав Генеральній Асамблеї звідомлення армії про звірства комуністів над полоненими і цивільним населенням

Об'єднані Нації, Н. И. — З'єдинені Держави вирішили подати Об'єднаним Націям всю історію воєнних злочинів, звірств і варварств комуністів у корейській війні. Головний делеґат ЗДА в ОН, амбасадор Кебот Лодж мол., склав у цій справі таку заяву: — „З'єдинені Держави зголошують на порядок денний Генеральної Ассамблеї звідомлення про варварства, що їх допустились комуністичні війська в Кореї проти полонених." Водночас Америка розпочала передавати відповідні інформаційні дані для всієї закордонної преси. Вся ця акція спирається на документарному звідомленні, що його видала американська армія, де стверджується, що 6,113 американських воєнних полонених згинули наслідком тортурування їх або виголодження, чи просто вбиті комуністичною сторожею. Нема повідомлення про те, чи ЗДА зголосять у зв'язку з цим на Об'єднаних Націях якусь окрему резолюцію. Процедура зголошення нової справи до ОН виглядає так, що спершу відповідне рішення мусить прийняти 15-членний Головний Комітет Об'єднаних Націй, який від себе пропонує повній Генеральній Ассамблеї вставити на порядок денний сесії таку-то справу. Головний Комітет мусить ствердити „важливість і негайність характеру" справи, а Генеральна Асамблея потверджує це більшістю присутніх і голосуючих делеґатів. Для відкинення внеску потрібні дві третини присутніх і голосуючих членів. Коли внесок Головного Комітету перейде на Генеральній Ассамблеї, то дебата над даною справою не може розпочатися скорше, як за сім днів після поставлення її на порядок денний нарад. В колах Об'єднаних Націй передбачають, що дебати над цим новим внеском З'єдинених Держав, який витягає на денне світло комуністичні злочини в Кореї, викличуть такі гострі суперечки, як їх вже давно в Об'єднаних Націях не було. Комуністи напевне зголосять зі свого боку оскарження проти американців в Кореї за їх „брутальність" супроти комуністичних полонених. На порядку денному ОН все ще стоїть справа бактеріологічної війни, що її ніби-то вели американці в Кореї, при чому американський делеґат д-р Мейо подав минулого тижня документи на доказ, якими способами комуністи, вивчені совєтськими „спецами" від тортурування людей „новітніми науковими методами", видобули від двох американських летунів підпис на приготованих заздалегідь зізнаннях про те, що вони буцімто скидали над Північною Кореєю торбинки з бактеріями заразливих недуг. Оприлюднене американською армією офіційне звідомлення про звірства комуністів над безборонними полоненими і цивільним населенням в Кореї викликало гостру реакцію серед конґресменів і сенаторів обох партій. Між іншими, сенатор Майк Менсфілд, демократ з Монтани, член Сенатської Комісії для закордонних зв'язків, звернувся до уряду з запитом, яких заходів буде вжито, щоб ці комуністичні злочини не минулися безкарно.

Страшні документи комуністичного народовбивства

Ці дві фотографії взяті з величезної збірки жахливих документів варварства, тортур і народовбивства, поповненого під час війни в Кореї комуністичними злочинцями. Документи ці зібрала Американська Армія і вони стали базою обвинувачення, яке вніс тепер американський представник до Генеральної Асамблеї ОН проти червоних злочинців. Вистачить тільки подивитись на ці фотографії, щоб побачити на них ту саму злочинну руку червоної Москви, яка начиняла трупами змасакрованих жертв масові могили у Вінниці, в'язничні подвір'я у Львові, Дрогобичі, Бердичові та майже в усіх інших містах широкої України. На фото вгорі: американські вояки із зв'язаними назад руками, що були замордовані червоними і знайдені опісля американцями при відступі комуністів, не залишають багато надії на життя тих 7,955 американських вояків, що в звіті департаменту оборони зараховані до тих, що „пропали в акції". Внизу: загальний вид на залишену комуністами сцену народовбивчої оргії в одній із корейських місцевостей. Американська Армія має документальні докази, що комуністи замордували 6,113 американських вояків та понад 23,000 інших альянтських, переважно корейських вояків і цивільних.

НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР ДЛЯ СПРАВ ВТІКАЧІВ НА НАРАДІ З ЗУАДК

Филаделфія. — В четвер 29 жовтня ц. р. відбулася тут двогодинна зустріч членів Централі Злученого Українського Американського Допомогового Комітету з членом західньо-німецького уряду канцлера Аденауера, д-ром Вернером Ґ. Міддельманом, міністром для справ втікачів. Зустріч відбулася за обідом в одній із кімнат готелю „Аделфія", але насправді мала характер радше ділової наради, як товариської гутірки. У цій зустрічі взяла участь також керівничка Інтернешенел Інституту в Филаделфії п-ні Кемпбел і репрезентантка литовської організації п-ні Манунас. З українського боку, крім екзекутивного директора ЗУАДК д-ра В. Ґалана, присутніх було 9 осіб з-поміж Екзекутиви й Дирекції ЗУАДК і працівники Централі, як також представник Редакції „Свободи".

Мін. д-р Міддельман дав короткий нарис нинішньої надзвичайно складної і важкої ситуації в Німеччині на відтинку втікачів. З кінцем світової війни Німеччина була залита чужонаціональним елементом. Після переведення всіх репатріяційних і переселенчих акцій, тепер в Західній Німеччині є ще на $10\frac{1}{2}$ мільйонів більше втікачів, як їх було перед війною. Вони діляться на три категорії: а) 8,200,000 німців, виселених або евакуйованих з різних країн, найбільше з Чехословаччини, Польщі, східніх німецьких земель, що перейшли під совєтське або польське правління, й із Сходу Европи, б) 2,200,000 німців — втікачів зі Східнього Берліну й Східньої Німеччини; число їх побільшується з кожним днем і в) коло 200,000 душ бездомних чужонаціональних скитальців. Проблема втікачів, чи пак перенаселення Західньої Німеччини коштувала досі Західню Німеччину кругло 25 більйонів німецьких марок, себто 6 більйонів долярів, плюс два більйони на кошти утримання чужих військ. Уряд Західньої Німеччини стоїть на становищі, що це є не внутрішньо-німецькою, а міжнародною проблемою, тим більше, що Зах. Німеччина несе на собі тягар проблеми Схід. Берліну і Східньої Німеччини — втікачів і допомоги, — що є складовою частиною найважнішої нинішньої проблеми у всьому світі. Західньо - німецький уряд підходить до цієї проблеми засадничо так: перетворити користувачів із суспільної опіки на платників податків, що мають заробіткову працю.

Для розв'язання проблеми втікачів в Німеччині по цій засадничій лінії, західньо-німецький уряд приміщує їх на працю, будує для них мешкальні доми і дає їм кредити на творення нових ремісничих варстатів. Втікачів включають в німецьке державне господарське життя і надають кожному, хто живе в Німеччині найменше 5 років і хто того хоче — німецького громадянства. В минулому році, скасовано обов'язок для осіб, які переїжджають з одної місцевости до другої, мати т. зв. „Цуцуґґенеміґунг" (право переїзду): кожний може мешкати, де хоче, але мусить спершу подбати за працю у новому місці замешкання. Щоб улегшити людям можливість дістати працю, державні уряди праці стоять у взаємному порозумінні і розподілюють кандидатів між різні частини Німеччини, надаючи, напр., безробітним у Баварії працю в Рурщині, де відчувається брак робітних рук.

В ділянці культури й виховання німецький уряд іде на руку родинам втікачів, які, наприклад, дістають гуртово працю в якійсь околиці і створюють шкільний фонд для навчання своїх дітей. Очевидно, що для розв'язання питання перенаселення Західньої Німеччини, німецький уряд побивається за допомогою у формі еміґраційних полегш і фінансової помочі.

У дальшій розмові українські учасники наради звертали увагу на те, що добрі наміри і плянування німецького уряду часто не знаходять віддзеркалення в сумній дійсності втікачів, головно українських. Члени ЗУАДК наводили, як приклад, неймовірну трудність для українських втікачів-залишенців дістати працю в Німеччині і на їх матеріяльну нужду. Міністер Міддельман признав, що дістати тепер бюрову чи взагалі інтеліґентську працю дуже трудно, але запевняв, що фізичну працю можна дістати без особливих труднощів. Коли йому звернено увагу на неможливість для залишенців шукати праці по всій Німеччині з уваги на брак грошей, отже брак свободи рухів, д-р Міддельман, визнавши це, поскаржився водночас на засадничий брак ініціятиви та енергії у залишенців, на психіці яких відємно відбилося таборове життя з його бездіяльністю та звичкою розраховувати на якихось опікунів.

Німецький міністер визнав конечність тісної взаємної співпраці представництва ЗУАДК в Німеччині з західньо-німецьким урядом у розв'язуванні питань суспільної опіки, праці і шкільництва українських залишенців в Німеччині. Він запевнив про добру волю західньо-німецької влади йти в цих справах на руку Представництву ЗУАДК в Німеччині і подякував за вможливлення йому цієї безпосередньої зустрічі з керівниками ЗУАДК в Америці.

Ця зустріч справила на всіх присутніх якнайкраще враження і дала вихідну точку для деяких конкретних дальших заходів европейського представництва ЗУАДК перед західньо - німецькою владою на користь українських залишенців.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДТРИМУЄ У ВИБОРАХ ТІЛЬКИ РЕСПУБЛІКАНЦІВ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер через свого секретаря Джеймса С. Гаґерті повідомив, що при всяких виборах він підтримуватиме тільки республіканських кандидатів. Ця заява президента трохи не погоджується з його словами, на останній пресовій конференції, коли він залвив, що не буде агітувати за окремими кандидатами, тільки під час виборів до Конґресу 1954 року виголошуватиме промови про загальну програму свого уряду. Партійні провідники республіканців, бажають використати особистий авторитет президента, намовили його до другої заяви про поставу президента під час виборів. Секретар Гаґерті заявив, що президент підтримуватиме кожного республіканського кандидата проти демократичних кандидатів, хоч би ті демократи голосували під час минулорічних виборів за президентом. „Ми не можемо і не хочемо підтримувати демократів, хоч би вони навіть були за Айзенгавером, казав Гаґерті, президент потребує республіканців у Конґресі, і ми змагаємо до того, щоб вибрати республіканців". Президент Айзенгавер мав під час виборів підтримку від багатьох демократів, але тепер він стає на однопартійну позицію, і на цій позиції стоятиме в виборах 1954 року. Гаґерті склав повищу заяву про президентову підтримку республіканців у зв'язку з запитами, які ставили журналісти в справі кандидатури республіканця Пола Л. Тровста на становище губернатора стейту Ню Джерзі. Тровст просив губернатора Дюї зменшити кару злочинцеві Фелі, який сидить у тюрмі Сінґ Сінґ. Президент Айзенгавер на пресовій конференції заявив, що він не знав про ролю Тровста в афері Феля, коли з ним та іншими республіканцями ставав до знімки. Тепер Гаґерті виразно заявив, що Айзенгавер підтримує кандидатуру Тровста тому, що Тровст — республіканський кандидат.

ЗВІЛЬНЕНІ З СОВЄТСЬКОГО ПОЛОНУ НІМЦІ ПОТВЕРДЖУЮТЬ СПОСТЕРЕЖЕННЯ П-ні МЕСТИ ЩОДО УКРАЇНЦІВ

„Ю. С. НЮЗ ЕНД ВОРЛД РІПОРТ" ДОВІДУЄТЬСЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ НЕНАВИСТЬ ДО РОСІЙСЬКИХ ГНОБИТЕЛІВ

Відомий журнал „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт", який недавно помістив інтерв'ю з неназваним американським дипломатом і в ньому твердження про слабу національну свідомість українських втікачів з-під Совєтів, надрукував тепер, у виданні з 30-го жовтня, інтерв'ю із щойно звільненим з совєтського полону „десятком" німців, які стовідсотково потверджують ненависть українців до їхніх російських гнобителів, про яку недавно писала п-ні Места в своїх спостереженнях з відвідин в Києві і Харкові. Полонені насамперед потвердили, що між 60,000 невільниками, які копали в останніх роках канал Волга-Дон, найбільшу групу становили українці. Опісля, на запит, „як живуть між собою робітники багатьох національностей в Совєтському Союзі", ці полонені однодушно ствердили, що „українці і грузини мають сильну ненависть до великоросів". П-ні Места, як відомо, писала, що українці в Києві і Харкові вважають найбільшою обидою, коли називати їх росіянами й реаґують на це так, наче б їх хто вдарив в лице. Попередні некорисні для українців твердження американського дипломата в його інтерв'ю в „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" спростував, як відомо, довшим листом Василь Барка, автор виданого „Свободою" роману „Рай".

● **Керолін Ворд Сеттерфілд** заскаржила в своїм і своїх дітей імені кіностудію Коломбія Пікчерс за те, що два літаки цієї фірми, під час здіймання фільму „Місія понад Кореєю", пролетіли у віддалі 30 стіп від її дому і так перестрашили її чоловіка, що він помер від нервового шоку, а діти попали в гістерію. Вона домагається 400,000 долярів відшкодування.

Історія українського рушника на телевізії

Ню Йорк. — З нагоди Міжнародної Жіночої Вистави, яка починається в найближчий понеділок та в якій видатну участь бере українське жіноцтво метрополії, відбулася минулого четверга о год. 9-ій рано на телевізійній програмі Марґарет Арлін спеціяльна частина, присвячена тій виставці. В програмі, м. ін. показано призначений на виставу український рушник та переповіджено цілу його „історію", від сіяння і збору конопель починаючи, а на різних призначеннях рушника — в роді перев'язування ним обраного дівчиною жениха і т. п. кінчаючи. Говорила міс Форґеті. В рямках телевізійної програми (на каналі ч. 9.) виступить в найближчий понеділок о год. 5 ввечорі малий синок відомого нашого танцуриста д-ра Петріни та виконає танок „запорожський герць". З Українського Виставового Жіночого Комітету повідомляють про дбайливе завершення української участи в Міжнародній Виставі та про помітне заінтересування тією виставкою з боку громадського загалу.

НІКОЛАЄВСЬКИЙ НЕ ПОГОДЖУЄТЬСЯ З КЕРЕНСЬКИМ В СПРАВІ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Ню Йорк. — У відповідь на надрукований недавно в „Н. Й. Таймсі" лист Александра Керенського в обороні єдинонеділимства російської імперії, надрукував в тому самому щоденнику з 30-го жовтня свого листа інший білоросійський лідер, Борис І. Ніколаєвський, заперечуючи єдинонеділимські твердження Керенського та заявляючи, що „багато інших російських груп" з тими твердженнями не погоджуються. Ніколаєвський, кажучи, що Керенський перебрав на себе „трудне завдання вияснити американській публіці комплекс дебат, які відбуваються тепер між деякою кількістю російських еміґрантів і Американським Комітетом для визволення від большевизму", заявляє, що „Керенський, на жаль, не згадує в свому листі, що з поглядами, які він представив в своєму листі, не погоджуються численні інші групи російських політичних еміґрантів", які тепер поділилися на два „координаційні центри". Ніколаєвський в дальшому дає такі виснення:

СССР є багатонаціональною державою, великою імперією, що включає деяку кількість національних меншин, різних своєю величиною, населенням та рівнем культурного, національного і господарського розвитку. Деякі з тих національних територій, як „Грузія, Вірменія, Азербайджан і частина України мали короткий період ефемеричної політичної незалежности впродовж перших років совєтської революції і громадянської війни". Сьогодні — твердить Ніколаєвський — ніхто не може сказати з цілою певністю, як сильні є націоналістичні почування і тенденції між народами СССР і ніхто не може передбачити, що станеться після упадку большевизму. „Як демократи, ми думаємо — пише Ніколаєвський — що розв'язка тієї проблеми повинна бути залишена самим народам. Якщо Росія буде визволена від диктатури, тоді ті, що цього бажають, повинні дістати нагоду демократичним процесом, таким, як вільний плебісцит під наглядом Об'єднаних Націй, вирішити, чи вони бажають створити незалежні держави, чи воліють мати свою державність в рямках всеросійської федерації, чи конфедерації". В дальшому Ніколаєвський твердить, що „принцип самовизначення був прийнятий всіми демократичними групами російської і неросійської еміґрації, але деякі групи між цими останніми, приймаючи цей принцип, мають претенсії, що самовизначення їхніх народів вже було довершене в рр. 1918-1919".

Ці групи — твердить Ніколаєвський — зорганізували т. зв. Паризький бльок і вважають, що вони все ще репрезентують народи республік, зліквідованих большевиками в рр. 1919-21, після кількох місяців і найвище двох років їхнього нестійкого існування. Вони вважають свої національні території за незалежні держави, тільки тимчасово окуповані Росією, і домагаються, щоб після упадку большевизму їхні колишні території були негайно й автоматично відновлені, як незалежні, суверенні держави". Стверджуючи, що для тих неросійських груп виглядає цілком природньо, що вони не повинні входити в будьякий союз з тими росіянами і їх групами, які з цим не погоджуються, та що теж росіяни не можуть погодитися з такою націоналістичною опінією, Ніколаєвський вважає, що в останніх кількох роках „погляд національних груп почали змінятися під впливом міжнародної ситуації та „політики доброї волі багатьох бона фіде російських демократичних груп". Ця зміна настроїв — в розумінні Ніколаєвського — ще продовжується, але її гамує „ідеологічний консерватизм" з одного боку, а „сильні атаки шовіністів і фашистів між ними самими" з другого. Ніколаєвський рекомендує, що в „такій делікатній ситуації" російські демократи повинні робити все можливе, щоб витворити атмосферу доброї волі та взаємного зрозуміння і закидає Керенському та його спільникам, що вони „прийняли цілком відмінну стратеґію", ворожу добрій волі та взаємному довір'ю. Керенський та його спільники — твердить Ніколаєвський — намагались в Координаційному Центрі створити ілюзію своєї більшости, а як це не пощастило, вони тепер запопадливо заходяться творити „великоросійський бльок, включно з недемократичними групами, та розпалюють великоросійський націоналізм сильною кампанією проти „ворогів Росії". В заключенні Ніколаєвський твердить, що „така поведінка є загрозлива для справи єдности між народами СССР, для єдности, яка є вітальна не тільки для майбутности цих народів, але теж для безпосереднього завдання об'єднати населення нашої країни для боротьби проти большевизму. Ми завжди повинні пам'ятати, що великі проблеми будуть остаточно вирішені не будьякими маневрами Координаційних Центрів в Мюнхені чи в Ню Йорку, але тільки самими народами СССР".

Микола Кушніренко.

ВІДВІДИНИ В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ

День 24 жовтня був „Днем Об'єднаних Націй", святочною річницею, коли хартія ОН набула правосильности, — так проголосила Генеральна Асамблея, а згідно з цим проголосив цей день у ЗДА і президент Айзенгавер.

Нюйоркське радіо подало вістку, що 24 жовтня, в суботу, в Головній Квартирі ОН, при 45 вулиці і Першій евеню відбудеться урочисте відзначення цього дня.

За пару хвилин перед полуднем встаю з автобуса перед двома-архимодерними будинками Об'єднаних Націй. Проф. Віктор Приходько влучно колись порівняв у „Свободі" високий будинок Секретаріяту із коробкою сірників, поставленою сторч. Фронтова і протилежна стіна із скла і заліза, а дві бічні обложені мармуром. Поверхів іззовні не можна порахувати, але є їх понад 20. Другий будинок на чотири поверхи, широчезний, із залями для засідань. Перед цим будинком досить простора площа вже була заповнена публікою, яка сиділа на стільцях і стояла на хіднику. Спереду — дві оркестри. Вздовж будинку, перед публікою, вузький і довгий балькон зайнятий двома рядами делеґатів ОН. Довкола гучномовці. Перед бальконом прапори 60 націй. А день — теплий і сонячний. Прапори, музика і сонце творять святочну гармонію.

Точно о 12 год. відкриває, кажучи понашому, академію директор Американської Асоціяції для Об'єднаних Націй. Потім коротко промовляє церемонія майстер, далі — зворушливо чудовий сольоспів „Аве Марія", Верді у супроводі симфонічної оркестри. Наступна точка — промова пані Пандіт, індійки, предсідниці нинішньої сесії. Це перша жінка, що головує в ОН. У скромному темному національному одязі, сивоволоса, але бадьора. Виголошує промову добірною англійщиною. Після неї коротко промовляє пані Е. Рузвелт і передає пані Пандіт якийсь подарунок. Знову сольоспів, дует і хор, переважно з муринів. Промовляє голова тижня ОН 1953 року, американець, і передає генеральному секретареві ОН Даґові Гамершільдові в подарунок модель корабля — символ ОН, при кермі якого постійно стоїть генеральний секретар. Далі читання й музика. Все це тривало годину з чвертю, а лишило в слухачів стільки думок і почуттів! І пригадалися безконечні наші академії та святочні зібрання...

Святкування скінчене. Публіка заворушилась. Встають на бальконі й делеґати ОН і один за одним повільно прямують до дверій, коло яких генеральний секретар подає кожному руку. Проводжу їх очима. Всі вдягнуті у звичайні европейські убрання, лише позаду один у якомусь східньому одязі, подібному до ряси. Аж ось між обличчями делеґатів бачу одно ніби знайоме. Слідкую, як воно кривиться в хижу усмішку, наближаючись до дверей; голова біла, а лице червоно-бурякове... Та це ж... тьху! Не проти ночі згадуючи, Вишинський...

Частина публіки рушила на оглядини будинків ОН. Опинившись у коридорі перед замкненою залею Генеральної Асамблеї, дивлюсь у широке вікно, через яке видно всю обстановку залі — столи й крісла, все модерне, комфортабельне і просте.

На кожному столі — табличка з написом країни делеґата. Один стіл має три місця і три написи. Навпроти вікна знизу виразно бачу на столі таблички: Turkey — Ukrainian SSR. — Union of South Africa. Сусіди, товплячись коло вікна один за другим повторюють: „Юкрейнієн ес-ес-ар". Не можу відірвати погляду від табличок. „Юкрейнієн", а ліворуч — турки, праворуч — африканці. А деж „старший брат"? Та й як же він пустив „молодшого" у саму гущу „контри"?

Та ж не буде кому й за полу сіпнути! Е, тут інші порядки, тут нема старших і молодших братів, тутв місця розділені за абеткою. Україна перша на „ю", і тому іде після Туреччини, а „старший брат", назва якого починається з „Union", сидить поруч USA.

Вдивляюсь у табличку на краю стола і думаю: Треба лише напис на ній спростувати, — замазати SSR і написати коротко: Ukraine. Тоді буде цілком до пари: Turkey — Ukraine. А за табличкою мають засісти справжні представники українського народу, а не маріонетки. Це — ідеал, але колись це буде. А покищо навіть табличка з написом „Ukrainian" в залі Генеральної Асамблеї ОН — це великий здобуток не торгів Сталіна з Рузвелтом у Ялті, а здобуток кривавого і довгого українського історичного змагу... Закони української історії поставили на столі український напис в залі Генеральної Асамблеї ОН, як рівний між рівними, і він звідти вже не сміє зникнути! Про це мусять добре пам'ятати всі наші журналісти і політики під сучасну пору при всяких „кцабівських" та інших затіях.